

*Jsou horší zločiny, než pálení knih.
Daleko horší je je nečíst.*

Ray Bradbury

Knihovnictví a knihovny

Dějiny knihoven a knihovnictví

Jiří Cejpek a kolektiv (Jan Činčera, Ivan Hlaváček, Pravoslav Kneidl)

Knížní kultura a knihovny v Babylónii a Asýrii

Nejstaršími obyvateli tohoto území byli Sumerové, národ, který po sobě zanechal bohatou kulturu. Stali se tvůrci nejstaršího dochovaného protosumerského obrázkového písma, jehož vývoj lze sledovat již od doby kolem roku 3100 př. n. l. Na 2000 piktogramů tohoto písma umožňovalo Sumerům pořizovat především obchodní záznamy. Sumerové ryli své písmo do hliněných tabulek, jež pak vypalovali nebo sušili na slunci. Na přelomu 4. a 3. tisíciletí př. n. l. došlo ke změně. Místo celistvých obrázků byly do vlhké hlíny vtiskovány šikmo seříznutým rákosovým pisátkem klínky. Podle nich se pak toto písmo nazývá klínovým. Zprvu bylo písmem slovním (jeden znak vyjadřoval jedno slovo), v průběhu dalšího vývoje se však stávalo písmem slabičným (jeden znak představoval jednu slabiku). Hliněné tabulky měly zpočátku rozměry pouze 4 x 2,5 cm, postupně se však jejich formát zvětšoval až na rozměr 32 x 21 cm. Popisovaly se z obou stran, překlápěly se podél příčné osy.

Neobyčejně vzácnou památkou je dioritová stéla se zákoníkem krále Chamurapiho z Babylónu (1728-1686 př. n. l.). Tato stéla je uložena v pařížském Louvru. Je 2,25 m vysoká, s podstavcem širokým téměř 1 cm. Reliéf na horním konci stély zobrazuje krále Chamurapiho, jak přijímá od krále slunce, sedícího na trůnu, pokyn k vydání zákoníku. Text tohoto právního předpisu je nejen neobyčejně cenným dokumentem o právu starověkého Babylónu, ale i dokladem o způsobu myšlení a o sociálním životě tohoto národa. Stéla pochází z doby asi 220 let př. n. l.

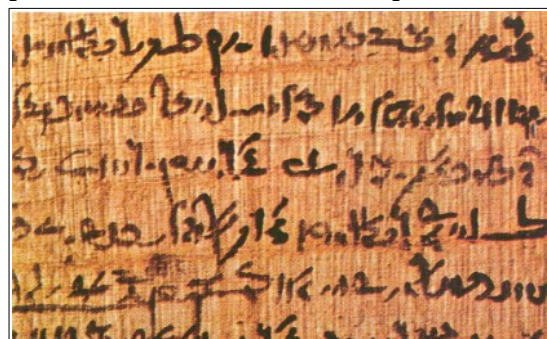
Georgu Smithovi, původním povoláním rytci, se po mnoha pátráních podařilo zjistit, že tabulky u vykopávek v Ninive byly součástí knihovny posledního vládce Asýrie, krále Aššurbanipala (asi 668-631 př. n. l.). Tomuto vladaři vděčíme dnes z velké části za to, že známe mezopotámskou kulturu. Tzv. Aššurbanipalova knihovna, která se často považuje za nejstarší nám známou knihovnu, se skládala z osobní knihovny tohoto krále a ze státního archivu.

Klínové písmo.

Knížní kultura a knihovny starověkého Řecka

Nejstarší evropské písmo vzniklo pravděpodobně na mínojské Krétě na přelomu 3. a 2. tisíciletí př. n. l. Svérázná mínojská kultura, pro kterou byla zřejmě typická méně výrazná role muže, než v okolních patriarchálně orientovaných civilizacích, vyvinula hned tři písemné systémy. Nejstarší dva, hieroglyfické písmo i slabičné tzv. lineární písmo A, zůstaly nerozluštěny. V posledním z nich, lineárním písmu B, byla s jistými pochybnostmi nalezena archaická řečtina. Řekové převzali někdy kolem roku 800 př. n. l. od Féniciánů jednoduché hláskové písmo a významně je zdokonalili připojením samohláskových znaků. Poprvé tak vzniklo písmo schopné zaznamenat všechny souhlásky a samohlásky. Takové písmo bylo způsobilé přesně reprodukovat lidskou řeč. Za toto dokončení procesu fonetizace vděčilo Řecko a tím i celý západní svět městu Milétos; proto se také řecké abecedě říká abeceda milétská.

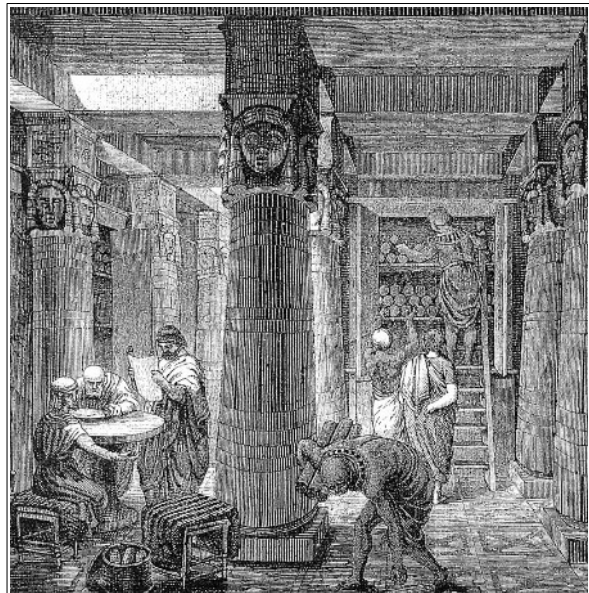
Zápis na papyrus.

Ve druhé polovině 7. století př. n. l. začal proudit z Egypta do Řecka ve větším množství než dosud papyrus. S psací látkou převzali Řekové od Egyptanů i tvar knihy – papyrusový svitek. Tuto podobu si řecká i římská kniha zachovala po dobu jednoho tisíce let. Teprve od 4. století se prosadila kodexová podoba knihy, která se uchovala dodnes.

Počátek sbírek, jež lze označit jako knihovny, spadá do 5. a 4. století př. n. l. V té době došlo k vrcholnému rozkvětu řeckých městských států, mezi nimiž nejvýznamnější úlohu sehrály Athény. Knihovny předních představitelů filozofie a vědy sloužily jak jim, tak i jejich žákům. Bližší údaje o těchto

sbírkách se nám, bohužel, nezachovaly. O pestrém a bohatém obsahu fondů těchto knihoven usuzujeme spíš z bohatosti, rozlehlosti a rozmanitosti řecké filozofie a vědy. Knihovnu měla patrně už Platónova Akademia na počátku 4. století. S jistotou víme o Aristotelově knihovně, která patřila ve druhé polovině 4. století k nejvýznamnějším knižním sbírkám své doby.

Řecké knihovnictví dosáhlo svého vrcholu počátkem 3. století př. n. l. založením zřejmě největší a nejvýznamnější knižní sbírky starověku – Alexandrijské knihovny. Múseion byla jednou ze starořeckých vědeckých škol, jakousi první státní starověkou univerzitou. A protože věda byla ukládána do knih, vznikla záhy jako součást této instituce asi v roce 284 př. n. l. také knihovna. Egypt byl tehdy velmi bohatý.

Alexandrijská knihovna.

Démétrios proto mohl vyslat své nákupčí do různých míst kolem Středoziemního moře a dát jim pokyn, aby bez ohledu na duplikáty a horší kvalitu skupovali všechny knihy, jež se jim dostanou do rukou. A tak, když v roce 283 př. n. l. umírá Ptolemaios Sótér, měl fond Alexandrijské knihovny údajně na 200 000 svitků. To byl na tu dobu neobyčejně vysoký počet, vezmeme-li v úvahu relativně nepatrný rozsah tehdejší knižní produkce. Katalog Alexandrijské knihovny byl první rozsáhlý vědecky zpracovaný knihovní katalog v dějinách evropské vzdělanosti, základ dějin řecké literatury. Zdá se, že fondy Alexandrijské knihovny skutečně obsahovaly v podstatě veškerou řecky psanou literaturu, nebo alespoň její většinu. Podle některých zpráv dosáhly fondy této knihovny v době vlády Caesarovy počtu až 700 000 svitků. Někteří badatelé se domnívali, že zahrnovala i řecké překlady staré egyptské literatury a literatury jiných významných starověkých kultur. Kromě sbírky v Múseionu měla Alexandrijská knihovna pobočku v chrámu boha Serapida v Alexandrii. Ta byla doplňována z přebytků hlavní knihovny. Je možné, že tato sbírka sloužila širší čtenářské veřejnosti. O dalším vývoji Alexandrijské knihovny toho víme málo, od roku asi 150 př. n. l. pak kromě údajů o jejím postupném zániku už téměř nic. Podle antických zpráv utrpěla knihovna požárem v roce 47 př. n. l., kdy Caesar obléhal Alexandrii. Je však známo, že pokračovala ve svém působení i v římské době. Alexandrie zůstávala i pak střediskem knižní kultury.

V roce 391 byla zničena fanatickými křesťany pobočka Alexandrijské knihovny vybudovaná v chrámu pohanského boha Serapida a na jejích troskách byl vybudován klášter. V roce 638 dobyli Alexandrii Arabové. Zachoval se tehdejší výrok kalifa Omara: „Jestliže se tyto knihy Řeků shodují s boží knihou (Koránem), jsou zbytečné a není třeba je uchovávat; neshodují-li se však s knihou boží, jsou škodlivé a musí být zničeny.“ Dochovaly se pověsti, že knihy Alexandrijské knihovny byly spáleny v lázních. Tak zcela zanikla pravděpodobně největší starověká knihovna.

Knihovna v Římě a římské říši

Rozvoj římské kultury ovlivnili Řekové. Římská literatura se vyvíjela daleko později než řecká. Předpokládá se, že papyrus se spolu s knihou dostaly do Říma v době První punské války (264-241 př. n. l.). Řekové učili Římany lásce ke knihám, učili cenit je nad zlato. Ačkoliv Římané vojensky uchwátli Řecko, Řekové si podmanili Římany svou kulturou.

Knihovny se v Římě objevily již v 2. stol. př. n. l. Římané, kteří dobývali celou řadu zemí, neopisovali jako Egyptané, Asyřané nebo Řekové knihy, které patřily jiným národům. Přivlastňovali si je jako válečnou kořist. Julius Caesar se jako první z vladařů rozhodl, že založí v Římě veřejnou knihovnu. V čele knihovny měl stát významný římský gramatik Marcus Terentius Varro. Caesar dal příkaz převést z Alexandrijské knihovny svitky do Říma. Zavraždění Caesara znemožnilo uskutečnění těchto plánů. Za 5 let po smrti Caesara římský řečník, vojevůdce a spisovatel, Horatiův a Vergiliův přítel, Asinius Pollio jeho plán uskutečnil. V roce 39 př. n. l. vybudoval v chrámu Svobody na Aventinském pahorku v Římě první římskou veřejnou knihovnu.

Osud knih a knihoven řeckého a římského období byl trpký. Ze 3 000 řeckých tragédií a komedií se zachovalo pouze několik desítek. Texty knih římských autorů známe téměř výhradně z opisů. Knihovny byly ničeny častými požáry, válkami a přírodními katastrofami.

Počátky křesťanských knihoven

V době ideologického zápasu s antickým náboženstvím a věroučných sporů uvnitř křesťanského hnutí ve 3. a 4. století došlo ke značnému rozvoji křesťanského písemnictví. Křesťané, kteří začali uznávat

Řecká majuskulní bible (Vatikánský kodex, 4. stol.).

a podobu interiérů a později i budov středověkých knihoven.

Jádrem fondů středověkých knihoven se stala na mnoho století bible, která vznikala, rovněž po staletí, na půdě starověku. Její název vznikl od slova byblos (=papyros) podle prastarého syrského města Byblos, fénického obchodního střediska a centra monopolní distribuce papyrusu. V počátcích křesťanství znamenalo slovo biblia (množné číslo středního rodu) sbírku písemností, knihovnu, pak byl však tento výraz omezen křesťany řeckého jazyka pouze na sbírku jejich svatých spisů. Množné číslo středního rodu se v lidové latině stalo jednotným číslem ženského rodu – bible – a přešlo do všech moderních jazyků.

Knihovny a knihovnictví v evropském středověku

Pro Evropu znamená toto období, jež se nejčastěji vymezuje léty 500-1500, obdobím obrovských změn. V rozvoji lidské civilizace a kultury znamenal středověk, zejména ve svém raném období, jisté zpomalení, na druhé straně však došlo k velkému vzepětí duchovního života. Hlavní duchovní náplní středověku se stalo křesťanství, jež se již od 4. století stalo státním římským a postupně kosmopolitním náboženstvím. Mezi 3.-5. stol. nastupuje, jak již bylo uvedeno, místo papyrusového svitku kodex. Svitky (s výjimkou některých hebrejských knih) byly vesměs opuštěny. Kodex lépe vyhovoval bohoslužebným úkonům. Pokud jde o jazyk knih, zcela převládala církevní latina, která však postupně nabývala různých podob.

Nejvýznamnější církevní knihovnou byla již od raného křesťanství papežská knihovna v Římě (nyní Vatikánská knihovna). Diplomata a později mnich M. Aurelius Cassiodorus (480-573) založil první prokázanou klášterní knihovnu v klášteře Vivárium v Kalábrii, který sám v roce 540 založil. Základem fondu této knihovny se stala jeho rozsáhlá soukromá knihovna, jež obsahovala nejen náboženské, ale i světské spisy. I když Vivárium zaniklo několik desítek let po smrti jeho zakladatele, jeho názory o studiu jako součásti klášterního života a o významu knihoven působily na vznik dalších klášterních sbírek.

Ve vývoji raně středověké knižní kultury sehrála významnou úlohu část západní Evropy, která byla už od 5. století ovládána germánskými kmeny Franků, tj. dnešní Francie a západní část Německa. Ve druhé polovině 8. a počátkem 9. století tu vládl franký král a později císař Karel Veliký (768-814). Považoval se za nástupce vládců římské říše. Rozšířil své území o rozsáhlé okolní oblasti. Z potřeb tohoto silně centralizovaného franckého státu vzešel za Karla Velikého a jeho nástupců nový jednotící proud snah o povznesení evropské vzdělanosti. Požadavek upevnování státní moci vyvolal potřebu vzdělaných úředníků a duchovních, kteří v dobytých územích šířili křesťanství. Ve francké říši tak došlo k rozvoji písemnictví a k vytvoření nového středověkého vzdělávacího systému, jehož středisky byly kláštery a jejich knihovny. V karolínských knihovnách a s nimi spjatých skriptoriích došlo ke kodifikaci jednotné spisovné latiny a k vytvoření nového jednoduchého a praktického písma, tzv. karolínské minuskule.

V prostředí evropských středověkých měst rostla potřeba vzdělaných lidí. Jejich správa vyžadovala vzdělané úředníky a písaře, společnost stále více potřebovala lékaře a právníky. Také obchodníci a řemeslníci, pokud chtěli uspět ve svých povoláních, museli si osvojit jisté, alespoň základní vzdělání. Proto se v 11. a zejména ve 12. stol. začaly zakládat městské školy, jež poskytovaly jak základní vzdělání v mateřském jazyce, tak i základy latinské vzdělanosti. Navštěvovali je nejen duchovní, ale i laikové. Městské školy vyžadovaly sbírky knih určených k výuce. Vznik větších sbírek však brzdila vysoká cena rukopisných kodexů. Tento proces vzdělanosti vyvrcholil ve středověku zakládáním univerzit. Vývoj zpravidla postupoval od místní (městské) školy přes všeobecnou školu (studium generale) až k univerzitě. Zárodkem univerzit se staly nevelké sbory učitelů a žáků nazývané kolegii, kteří se sdružovali zejména za účelem studia myšlenkových podnětů, které v té době přinesla znovu objevovaná díla antických autorů, pro tehdejší teologii a vědu. Časem se univerzity zformovaly v instituce s pevnou organizací a s přesně stanovenou náplní studia na jednotlivých fakultách. Patřily k nim fakulta artistická s výukou sedmi svobodných umění (septem artes liberales) – předchůdkyně dnešní filozofické fakulty, a dále teologická, lékařská a právnická. Za počátky univerzit se považují odborné školy, jež vznikaly v 11. stol. v některých italských městech, např. Palermo se stalo střediskem studia lékařství a Bologna proslula studiem práva. V Sorbonně knihovna patřila k největším sbírkám ve středověku. Ve svých počátcích rostl její fond z darů: roku 1290 měla 1 017 svazků, v roce 1338 již 1 722. Její katalogy již z počátku této knihovny mají vysokou hodnotu: jednotlivé záznamy zachycují přesný obsah knih, incipit, explicit, jméno dárce a cenu.

Knižní kultura a knihovny renesanční Itálie

Italská renesance, jež se datuje zhruba do období 1300-1550, je zřetelným projevem a důsledkem krize feudalismu. Sílí a rozkvétají města a v nich výroba soukenická, kožedělná, kovodělná, sklářská, hedvábnictví, rozvíjejí se umělecká řemesla nejrůznějšího druhu. Zboží se vyrábí pro trh, vytvářejí se kapitalistické vztahy, peníze stále více narušují zdánlivě nehybné feudální prostředí. Kvete obchod i s velmi vzdálenými zeměmi východní Asie. Italští obchodníci se s odvahou stávají objeviteli nových cest a zemí. Renesanční italská města – pouze malé ostrůvky feudálního světa – vytvořila příznivé podmínky pro vznik a vývoj humanismu jako novověkého světového názoru a nového životního stylu. Ve 13. stol. si církev začala budovat svůj samostatný represivní orgán pro potírání kacířství – inkvizici, která odsuzovala k smrti upálením. Součástí inkvizice se staly proslulé indexy zakázaných knih.

Z naléhavých potřeb vzrůstající se výroby v nově se vytvářející měšťanské společnosti vzklíčily v době italské renesance počátky moderní vědy. Šlo o revizi starého scholastického východiska, nastupuje empirické poznání. Skutečnost se začíná zkoumat a prověřovat smyslově, učinnost se postupně mění ve vědu. Pozornost se obrací k přírodě a k životu. Bible a spisy sv. otců (patristika) přestávají být jediným zdrojem poznání. Novými zdroji se stávají nejen díla antických autorů (v tomto smyslu šlo o jistý návrat k pohanství), ale také lidské smysly a lidská zkušenost. Celé toto úsilí renesančních humanistů dostalo křídla vynálezem knihtisku v polovině 15. století. Knih tisk se v řadě italských měst (Janov, Ferrara, Padova, Bologna, Neapol, Florencie aj.) záhy ujal. Pomohl vybudovat vzájemné styky učenců z různých oborů. Věda mohla zahájit své osvícenské poslání, propojit vědce s širší veřejností. Jen v Bologni bylo v letech 1471-1500 vytištěno 519 knih, z toho pouze necelých 20% náboženských.

Mezi vášnivé sběratele literárních památek patřil na předním místě jeden z hlavních představitelů a zakladatelů italského humanismu básník Francesco Petrarca (1304-1374). Na svých četných cestách (mj. byl také u Karla IV.) se zaměřoval na získávání antických rukopisů. Jiným nadšeným sběratelem rukopisů byl o něco mladší Petrarcův přítel Giovanni Boccaccio (1313-1375), autor četných humanistických literárních děl, mezi nimiž vyniká sbírka 100 novel pod názvem Dekameron. Jeho nejpověstnějším objevem byl kodex s Tacitovými Anály a Historií, který pravděpodobně našel v klášteře Monte Cassino.

Nejen pro vědu a umění, ale i pro knihovnictví italské renesance má velký význam mecenášství předních představitelů zámožného florentského rodu Medici. Největší zásluhu o vybudování knihovny tohoto rodu měl Cosimo Starší (1389-1464) a jeho knihovnický rádce Niccolo Niccoli (1363-1437), znalec antických rukopisů, jež vybuďoval knihovnu o 800 svazcích. Před svou smrtí odkázal svou knihovnu

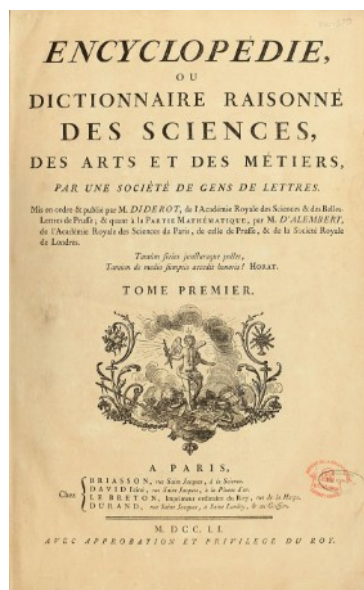

Francouzská tiskárna (kolem roku 1500).

k veřejnému používání. Jeho odkazu se ujal Cosimo, který v roce 1441 umístil knihovnu v klášteře sv. Marka. Proslulý italský architekt Michellozzo Michellozzi (1396-1472) pro ni vybudoval nádherný knihovní sál, který se zachoval dodnes. Florentská Marciana se tak stala první renesanční veřejnou knihovnou. Označovala se také jako *Medicea publica*, aby se odlišila od domácí knihovny rodu Medici, která se nazývala *Medicea privata*.

Knihovny a knihovnictví v období Velké francouzské revoluce ve Francii

V roce 1751 vyšly ve Francii první svazky slavného díla „Encyklopedie aneb racionální slovník věd, umění a řemesel“. Práci na encyklopedii řídili filosof Diderot a matematik d'Alambert, účastníci se jí Voltaire, Rousseau a řada dalších vynikajících spisovatelů. Vydání Encyklopedie bylo velkou událostí. Obsahovala mj. podrobný popis různých druhů výroby v manufakturách a v zemědělství. Byla proticírkevně laděna, hlásala omezení královské moci. Encyklopedisté byli přesvědčeni, že vývoj společnosti je závislý na pokroku v duchovní oblasti.

Titulní strana prvního svazku Encyklopedie.

V 17. století prodělávala rychlý rozvoj Královská knihovna. Vznikla v roce 1518 ze soukromé sbírky Františka I. na zámku ve Fontainebleau. Od roku 1536 dostávala Královská knihovna povinný výtisk, jímž příslušné dílo získalo ochranu cenzurního úřadu. V roce 1567 byla knihovna převezena do Paříže. Její fond se zvláště rychle rozrůstal za Ludvíka XIV., Ludvíka XV. a Ludvíka XVI. V roce 1735 následovala knihovna příkladu Mazarinovy knihovny a byla zveřejněna. V tomto období byla také podle dobového zvyku založena vedle oddělení tisků a rukopisů také zvláštní oddělení rytin a mincí. Tato oddělení jsou dodnes zachována. Před revolucí měl fond Královské knihovny v Paříži okolo 157 000 svazků a byl jednou z nejcennějších sbírek na světě.

Dekret Konstituanty z 2. listopadu 1789 ohlásil převod církevních statků včetně knihoven „do rukou národa“. Obrovské bohatství církve připadlo státu. Tím byl nastolen problém, jak dále naložit s rozsáhlými knižními fondy. Další dekret ze 14. listopadu 1789 mj. nařizoval klášterům a kapitulám, aby zaslaly katalogy knih městským radám a kancelářím místních soudů. Avšak tyto dekrety narazily na tvrdý odpor církve a zestátnění probíhalo pomalu. V listopadu 1792, tedy již v druhé etapě revoluce, ustanovil Výbor lidového vzdělání vzdělaného profesora filologie

Urbana Domerga vedením Bibliografické kanceláře se sídlem v Paříži. Základním úkolem této instituce bylo zhotovení souborného katalogu a všeobecné francouzské bibliografie, která se současně měla stát základem pro redistribuci knihovnických fondů.

Revoluce způsobila obrat ve vývoji Královské knihovny, která v průběhu revoluce (1792) byla příznačně přejmenována na Národní knihovnu. Na jedné straně došlo k určitým ztrátám, když Konvent dal na náměstí veřejně spálit 2 000-3 500 knih. Na druhé straně se jejich fondy v době revoluce významně posílily o knihy z knižních skladů. Během několika málo let vybral její ředitel Van Praet z těchto skladů pro Národní knihovnu 250 000-300 000 svazků a tak zdvojnásobil její fond. V roce 1830 se stala tato knihovna se svými 460 000 tištěnými a 80 000 rukopisy jednou z nejbohatších evropských knihoven.

Vývoj knihovnictví Spojených států amerických a jeho vliv na knihovnictví evropské

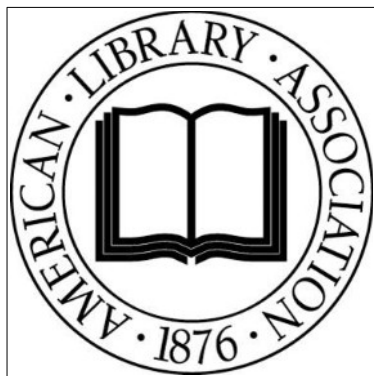
Prvními knihovnami na americkém kontinentu se staly na konci 17. století farní knihovny ve státech Maryland, Jižní Karolína a Severní Karolína. První zákon na ochranu knihoven Jižní Karoliny byl v roce 1700 přijat z podnětu Angličana Thomase Braye, který tak uplatnil své zkušenosti z Anglie.

Pozoruhodnou iniciativu na tomto poli projevil také v tomto koloniálním období Benjamin Franklin (1706-1790), původem typograf, vynikající americký politik, diplomat (americký velvyslanec v Paříži), velký učenec, jeden z tvůrců americké demokratické kultury. V roce 1731 založil Library Company of Philadelphia, jež bývá nazývána matkou spolkových knihoven. Tato společnost sdružovala tzv. proprietary libraries (doslova knihovny ve vlastnictví). Byly založeny na principu akciových společností. Držitelé akcií byli nazýváni „proprietors“. Tyto knihovny sloužily lidem s vyšším společenským postavením, kteří měli dostatek finančních prostředků. Druhým typem knihoven byly tzv. subscription libraries, které v Evropě odpovídají knihovnám spolkovým. Za členství v těchto knihovnách a tedy za možnost vypůjčovat si literaturu z těchto knihoven, bylo nutno platit pouze roční poplatek či předplatné. Tyto knihovny vycházely

vstříc zejména mladým průbojným lidem působících v obchodě a průmyslu. 19. století lze v americkém knihovnictví charakterizovat přechodem od spolkových knihoven ke knihovnám veřejným s bezplatným přístupem.

Velká doba amerických knihoven přišla s rozhodnutím zámožného mecenáše Andrew Carnegie (1835-1919) věnovat značnou část svého majetku na vybudování knihovnických budov. V letech 1896-1923 bylo založeno 1 677 tzv. carnegiovských knihoven (Carnegie Libraries) ve 1 408 místech USA. V New Yorku vznikla Carnegie Corporation of New York, která rozšířila svou působnost na celé americké knihovnictví.

Významnou událostí v dějinách amerického knihovnictví se stalo založení první knihovnické organizace na světě v roce 1876 – ALA (American Library Association) ve Philadelphii jako vyústění nadregionální koordinace a spolupráce. Tato organizace sdružovala od svého vzniku nejen odbornou veřejnost, tj. knihovníky, informační pracovníky, vydavatele, nakladatele, knihkupce, ale i občany ochotné prosadit myšlenku zakládání knihoven a provozování co nejkvalitnějších knihovnických služeb. V roce 1876 vznikl také časopis American Library Journal, který založili Friedrich Leypoldt a Melvil Dewey. Za 2 roky nato se v roce 1878 konala za účasti početné delegace americké ALA knihovnická konference v Londýně, kde byla založena Knihovnická společnost Spojeného království (Library Association of United Kingdom). Když tato společnost po čase přijala American Library Journal za svůj oficiální časopis, byl jeho název zkrácen na Library Journal. Pod tímto názvem vychází dodnes.

Rok 1876 označil Melvil Dewey, který se v roce 1876 stal tajemníkem ALA a od roku 1890 jejím prezidentem, za počátek moderního knihovnictví. V roce 1887 byla pak otevřena na Kolumbijské univerzitě dvouletá School of Library Economy, první knihovnická škola na světě.

Dějiny českých a moravských knihoven

Doslova epochálním činem se stalo založení pražské univerzity Karlem IV. 7. dubna 1348, i když její prvopočátky byly rozpačité. Ale i tak to byl čin, který umocnil význam knihy a tím podstatně ovlivnil i vývoj českého knihovnictví po všech stránkách, a to jak kvantitativně, tak i kvalitativně.

Od první poloviny 14. stol. nabývá převahy rukopis papírový. Nejvýznamnějšími celky se staly knihovny související s pražskou univerzitou. Z knihoven osobních, které v této době začínají aspoň do jisté míry vystupovat z přití, zaujímá vedoucí místo pochopitelně knihovna panovnická, kterou je třeba už v poměrně značném rozsahu (i vzhledem k vlastní literární činnosti Karlově) předpokládat za Karla IV., i když po ní není výraznějších stop. Teprve za jeho syna Václava IV. se její obrysy stávají výraznější, i když z této je dochováno pouze malé torzo (z více než sta svazků je jich dochována necelá desítka, vesměs v zahraničí).

V době husitské odvedl opat Mikuláš většinu řádových bratří do Broumova. Tehdy se do Broumova dostala řada knih z Břevnova, včetně známého Kodexu gigas. V letech 1430-1594 zdobil tento slavný rukopis broumovskou klášterní knihovnu. V roce 1594 jej věnoval opat Martin Korýtko z Pravdovic císaři Rudolfovi II. z osobních zjištěných důvodů. Tím rozhodl i jeho pozdější osud: v roce 1648 se stal na Pražském hradě švédskou kořistí. Právě za zmíněného opata Korýtko došlo v broumovském klášteře k nejhlubšímu úpadku.

Knihovna augustiniánů na Malé Straně (klášter založen 1228 pro břevnovské benediktiny, 1285 postoupen augustiniánům) zažila své vrcholné období v době Karla IV., kdy jejím příznivcem byl i Jan ze Středy, významný bibliofil té doby. Knihovna přečkala vyplnění za husitských bouří tím, že knihy byly přeneseny na bezpečné místo. V roce 1603 byla zřízena pro knihovnu samostatná místnost, protože knihovna měla v té době již na 5 000 svazků. Z mimopražských knihoven je nutno připomenout především knihovny jihočeské, mezi nimiž významné místo zaujímá cisterciácká knihovna ve Vyšším Brodě (klášter založený Rožmberky v roce 1529). Knihovna nedoznala v husitské době takové ztráty jako jiné klášterní knihovny, takže v jejích fondech jsou zachovány cenné středověké iluminované rukopisy (204 pergamenových rukopisů, 1 200 dalších), z doby předbělohorské pak početné prvotisky (400 titulů). K významným darům z této doby patří především obdarování knihovny Petrem Vokem z Rožmberka vydělením knih z proslulé rožmberské knihovny.

Z husitských válek nepoškozena vyšla premonstrátská knihovna kláštera v Teplé (klášter založen 1193), postižena však byla v době vnitřních válek za Jiřího z Poděbrad, kdy Zikmund von Hausmann zůstal věrný králi Jiřímu, což mělo neblahé následky pro klášter. Katoličtí sousedé kláštera, kteří žárlivě

sledovali jeho hospodářský rozmach, klášter vyloupili a zmocnili se jeho statků. Nepříznivý dopad na knihovnu měly i požáry v roce 1571 a 1611. Předbělohorská doba především v Čechách je ve znamení humanismu. V laické oblasti se to projevuje v první fázi v sice nesčetných kruzích české šlechty, v pozdějším období v početnější oblasti měšťanské inteligence a měšťanských kruzích. Ani v tomto období šlechta nezůstala pozadu a v knihovnách několika výjimečných jedinců dosáhla hodnot evropských. Na domácí půdě zůstala zachována podstatná část knihovny humanisty Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic (1461-1510), která vyrůstala v jeho chomutovském zámku a později byla vtělena do roudnické lobkovické zámecké knihovny. Z knihovny latinského humanistického básníka, pana Bohuslava Hasištejnského, je zachováno 32 svazků rukopisů a 411 svazků tisků, především prvotisků.

Českokrumlovský humanista, kancléř rožmberského rodu, zakladatel krumlovského raně renesančního kaplanského domu, pro nějž určil i svou knihovnu, Václav z Rovného (1448-1531), byl bibliofilem, který svou péčí o rukopisy, prvotisky a paleotypy své rozsáhlé knihovny zaujímá v dějinách našich knihoven zvláštní místo. Jádrem této knihovny je dnes součástí zámecké knihovny v Českém Krumlově, 57 prvotisků je ve Státní vědecké knihovně v Českých Budějovicích, jednotlivé svazky v Národní knihovně v Praze, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea i ve Strahovské knihovně na Hradčanech. Neobyčejně bohatě je v knihovně Václava Rovného zastoupen Cicero, Ovidius, Suetonius a řada dalších římských klasiků.

Knihovnou vpravdě evropského významu byla nepochybně knihovna posledního Rožmberka, Petra Voka (1539-1611), neobyčejný fond asi o 11 000 svazcích, který soustředil na starších základech, zvláště z doby svého bratra Viléma. Tehdy při zrušení klášterů v Borovanech a v Třeboni pan Vilém pojal jejich fondy do své knihovny. Za vlastního tvůrce rožmberské knihovny nutno však považovat teprve Petra Voka, který spojil rodovou knihovnu se svou vlastní, kterou si vybudoval na zámku v Bechyni. Ke sloučení knihoven došlo v roce 1592, když se Petr Vok stal po bratrově smrti vladařem rožmberského rodu. Zprvu byla knihovna na krumlovském zámku, po jeho prodeji císaři Rudolfovi II. v roce 1601 ji dal Petr Vok převést do Třeboně a umístit ji do nové k tomu účelu postavené budovy. Po smrti Petra Voka v roce 1611 knihovna spolu s celým obrovským majetkem přešla na Švamberky a pro účast Petra Švamberka v českém povstání propadla v roce 1621 císaři jako konfiskát. V letech 1602 až 1608 byl Václavem Březanem zpracován katalog této pozoruhodné knihovny, který sdílel osud celého fondu: převoz knihovny v roce 1647 do Prahy, její připojení k rudolfínským sbírkám na Hradě a v následujícím roce odvoz této válečné kořisti do Švédska. Tam však nezůstala knihovna pohromadě: jádro bylo vtěleno do Královské knihovny v Uppsale a v Lundu a tehdy církevní (dnes městské) knihovny ve Västeras a v Strängnäs.

Jestliže rožmberská knihovna svým rozsahem i významem je na vrcholu českých knižních sbírek 16. a počátku 17. století, jejím moravským protějškem byla knihovna rodiny Žerotínů, jejímž nejvýznamnějším osnovatelem byl Karel starší ze Žerotína (1564-1636), neobyčejně vzdělaný, ale v podstatě nešťastný politik moravský. Žerotínové byli čeští bratři, a nedaleko zámku v Náměšti nad Oslavou, který praskal pod tíhou knih (jak se Karel starší ze Žerotína zmiňuje v jednom dopise), poskytli útočiště bratrské tiskárně na své tvrzi v Kralicích. V roce 1628 se Karel starší ze Žerotína rozhodl odejít dobrovolně do vyhnanství ve Vratislavi; knihovnu si vzal s sebou. Po jeho smrti připadla jeho dědicům, z nichž jeho vnuk Karel Bruntálský z Vrbna ji daroval v roce 1641 luterskému kostelu Máří Magdaleny ve Vratislavi. Spolu s touto kostelní knihovnou a s ní smíchána přežila druhou světovou válku a je nyní ve správě tamní Univerzitní knihovny.

Nejvýznamnějším budovatelem knihovny, která stála na jiných, totiž na katolických konfesijních základech, byl představitel mocného rodu Lobkoviců, Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic (1568-1628), který sňatkem s Polyxenou, vdovou po Vilémovi z Rožmberka, získal zámek a panství v Roudnici a tím i finanční základ pro významnou politickou kariéru v čele českých katolíků jako nejvyšší kancléř království. V jeho knihovně se zachovala největší část knihovny humanisty Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic. Roudnická knihovna byla členy jeho rodu rozšiřována až do roku 1948 a dosáhla rozsahu 100 000 svazků. Po roce 1950 nezůstala bohužel v roudnickém zámku. V současné době je ve správě Národní knihovny majetkově navracena potomkům roudnické větve Lobkoviců.

České povstání let 1618-1620 a následná třicetiletá válka jsou výrazným dělítkem ve vývoji knihoven všech typů, které se v předcházejících dobách vyvinuly. Nastupující protireformace a renesance klášterního života, podporovaná vládou, církví i novou šlechtou, zasahují příznivě do života i růstu klášterních knihoven. Současně tyto bibliotéky dostávají novou vnější tvář baroka, které je výrazným slohem protireformace. Zámecké knihovny z velké části dostávají nové majitele: nekatolická šlechta, česká i německá, odchází do emigrace, často po konfiskaci všeho majetku: katoličtí vítězové odměnou za služby

Habsburkům dostávají nebo lacino kupují opuštěné statky, zámky a paláce. Měšťanské knihovny nám do značné míry mizí. Nekatolíci z měst většinou odešli do ciziny, jejich knihovny zmizely ve víru změn a války. V období baroka a později se setkáme sice s knihovnami měšťanské inteligence, zvláště s bibliotékami právníků a lékařů, přirozeně i kněží, ale zachovány zůstaly jen tehdy, když vešly do některé z knihoven institucí nebo soukromých knihoven šlechty.

Komplex budov břevnovského kláštera nabyl dnešní podoby v první polovině 18. století pod vedením Kryštofa Dienzenhofera a jeho syna Kiliána Ignáce. Knihovna je umístěna v prvním patře severního křídla klášterní budovy, dostavěného v roce 1751. V roce 1788 měla knihovna kolem 6 000 svazků, růst se ovšem nezastavil, takže v roce 1933 má již 33 000 svazků. V knihovně je zhruba 100 rukopisů, ztrátami je zřejmě poznamenána sbírka prvotisků (jen 28 svazků). V řadách knihovny jsou cenná mnohosvazková díla jako *Theatrum Europaeum* a *Muratorio Rerum Italicarum scriptores*.

Na broumovské benediktinské knihovně se podepsal i ostrý střet mezi nekatolíky města a katolickým klášteřem v době českého povstání. Po roce 1618 museli mniši Broumov opustit, klášter byl vydrancován

Broumovská klášterní knihovna.

a knihovna přišla o některé nejstarší rukopisné památky. V roce 1624 začal opat Benno Falk znovu budovat knihovnu, která však byla při požárech roku 1644 a 1664 z velké části zničena. Zachovaná knihovna má asi 14 000 svazků, rukopisný fond (původně 256 svazků) je až na několik výjimek nezvěstný, prvotisky v počtu 142 děl byly po roce 1950 převezeny na Strahov, takže dnes je v Broumově 40 prvotisků.

Přední místo mezi klášterními knihovnami zaujímá premonstrátská knihovna na Strahově. Její dnešní podoba se začala vyvíjet od roku 1671, kdy z popudu opata Jeronýma

z Hirschheimu postavil pražský stavitel Jan Dominik Orsi z Orsini starší barokní sál, dnes pro svůj obsah označený jako sál teologický. Strahovská knihovna měla v roce 1950 asi 110 000 svazků knih všech vědních oborů, nejen společenských, ale i přírodních věd, lékařství, práva i matematiky a astronomie. V knihovně je bohatě zastoupena česká i bohemikální literatura. Rukopisů má knihovna na 3 000 včetně Strahovského evangeliáře z přelomu 9. a 10. století, prvotisků 1 200 včetně vzácných českých prvotisků s unikáty plzeňského tiskaře Mikuláše Bakaláře. Na konci třicetileté války byla Strahovská knihovna ochuzena o svou starší sbírku, kterou jako válečnou kořist odvezli Švédové v 19 velkých bednách; tato ztráta je hodnocena na 20 000 zlatých.

Knihovna křížovníků s červenou hvězdou v Praze v Křižovnické ulici byla uchována jako celek především pro svůj cenný obsah. V devadesátých letech 19. století dosáhla již 20 000 svazků. V letech 1925-1933 provedl novou katalogizaci Václav Bělohlávek, řádový básník a historik. Knihovna v hlavních tématech byla doplňována i v posledních letech, dobovou literaturou, teologickou, historickou, filozofickou, přírodovědnou i beletristickou.

V jižních Čechách se ujala klášterních knihoven Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích, která ve Zlaté Koruně instalovala jako celky menší jihočeské knihovny. Nejvýznamnější jihočeská knihovna – cisterciáků ve Vyšším Brodě – zůstala v původních interiérech na místě.

Z historických klášterních knihoven jihomoravského kraje bylo v roce 1950 a 1954 dáno do správy Univerzitní knihovny v Brně celkem osm knihoven, které jsou zachovány v původních interiérech. Šlo o knihovny benediktinů v Rajhradě, augustiniánů, minoritů a kapucínů v Brně, premonstrátů v Nové Říši, dále knihovny křižovnického probostství na Hradišti u Znojma, františkánů z Dačina a Moravské Třebové. V celku představují historické knihovny, které spravovala Univerzitní knihovna v Brně a nyní zčásti odborně vede, asi 200 000 svazků. Nejvýznamnější i nejpočetnější klášterní benediktinská knihovna byla v Rajhradě. Odhady počtu svazků rajhradské knihovny V. Dokoupil upřesňuje na 65 000 svazků, včetně 120 rukopisů a 157 prvotisků. V rajhradské knihovně se zachovalo i mnoho drobných tisků, výročních zpráv z 19. století v tzv. miscellaneích.

Knihovna brněnských augustiniánů má téměř 27 000 svazků, z toho asi 40% starých tisků; rukopisů je 135, prvotisků 232. Významná je sbírka divadelních plakátů z let 1808-32 (3 700 kusů).

V roce 1950 došlo, jak už bylo řečeno, k násilnému zastavení činnosti všech klášterů v tehdejší Československu. Péčí o knihovny klášterů byla pověřena tehdejší Státní knihovna (dnešní Národní knihovna), která se ve spolupráci s dalšími vědeckými knihovnami měla postarat o jejich zachování a začlenění do sítě vědeckých knihoven. Vnější okolnosti (zejména nutnost rychlého uvolnění původních objektů) i vlastní výklad využití těchto knihoven měly za následek, že v různých oblastech se péče o tyto knihovny vyvinula nestejně. U klášterních knihoven baroko zcela převládá v obsahu i sálovém řešení interiérů, zámecké knihovny svým obsahem jsou rovněž převážně z barokní doby, jejich interiéry jsou však vesměs menší rozsahem a z větší části z pozdější doby. Nejvýznamnější z těchto knihoven jsou vybaveny mobiliárem až z doby empíru (Kynžvart, Rájec nad Svitavou), nebo účelově zařízeny až na konci 19. a na počátku 20. století (Český Krumlov). Pozoruhodný slohově čistý empírový interiér má zámecká knihovna na Kačině. Některé menší knihovny mají slohově vyhraněné interiéry v historických stylech 19. století, zvláště pseudogotiky (např. Žleby, Sychrov, Lednice a další).

K nejstarším zámeckým barokním knihovnám zřejmě patří knihovna na Buchlově. Je uložena v gotickém hradním paláci, renesančně přestavěném v slohově čistých barokních skříních. Knihovna má dnes 5 520 děl (v 7 882 svazcích) včetně 38 rukopisů. Poslední přírůstky jsou z doby Zikmunda Berchtolda, účastníka uherské revoluce v roce 1848, jemuž Buchlov a Buchlovice byly vykázány císařem za doživotní domácí vězení. Buchlovická zámecká knihovna je doplňkem knihovny hradu Buchlova.

Buchlovická zámecká knihovna.

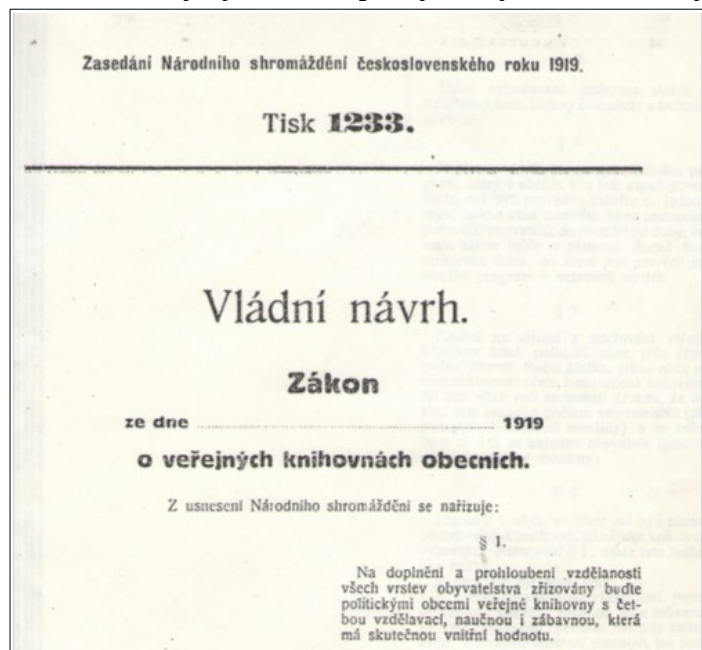
Zatímco státní veřejné knihovny, knihovny spolků a společností, byly zaměřeny především na odbornou a vědeckou literaturu, z krásné literatury většinou jen díla klasiků minulosti i své doby, beletrie vesměs nebyla veřejnosti přístupná. Od sedmdesátých let do konce 18. století se o pokrytí zájmu především měšťanských vrstev o tuto literaturu pokusilo v Praze, v Brně a v Plzni několik knihkupců, event. nakladatelů zřizováním půjčoven a čítáren knih a novin. Záměrem majitelů půjčoven bylo za nevelký poplatek poskytnout možnost četby především zábavné, ale také populárně naučné literatury.

První čítárna novin a časopisů, později i knih, byla v Praze soukromým podnikem knihkupce Wolfganga Gerleho, který založil v roce 1772 Learned Club. Tento klub sestával z jednoho pokoje při Gerleho knihkupectví v Karlově ulici, kde byly vyloženy noviny, časopisy a knihy. Veřejné půjčovny a čítárny nesloužily českým vzdělávacím a osvětovým cílům, ale především německému měšťanstvu, úředníkům, snad i nižší šlechtě. České inteligenci, kněžím a učitelům, uvědomělým úředníkům a spisovatelům, kteří byli nositeli národního obrození, bylo jasné, že vzdělání nejnižších vrstev není možno dosáhnout bez veřejně přístupných knihoven. Cestou k tomuto cíli se staly zpočátku soukromé knihovny zmíněných společenských vrstev, později školní knihovny, jejichž funkce byla podle možností rozšiřována směrem k širší veřejnosti, dále knihovny českých čtenářských spolků a společností a konečně obecní knihovny, zakládáné ve městech i ve větších obcích.

První české čtenářské společnosti vznikaly v první polovině 19. století podle individuálních místních okolností a iniciativy jednotlivců. První známá čtenářská společnost vznikla v roce 1818 v Radnicích zásluhou tamního faráře básníka Antonína Jaroslava Puchmajera (1769-1820).

Již před první světovou válkou měly zejména české historické země poměrně rozsáhlou síť knihoven. V Čechách bylo v roce 1910 4 451 všeobecně přístupných lidových knihoven ve 3 243 obcích, tj. ve 42,4%. Z toho bylo 3 883 českých a podle neúplných údajů 566 německých knihoven. Přitom byly okresy, kde 90% obcí mělo knihovny, ale byly i takové, kde mělo knihovny pouze 10% obcí. Dalších 2 139 knihoven bylo budováno na spolkovém principu (knihovny sokolské, hasičských sborů, národních obranných jednot, dělnických spolků atd.). Ve všech těchto knihovnách bylo napočítáno 1 573 117 svazků v české a německé řeči, na 100 obyvatel české národnosti připadalo 30 svazků v českém jazyce. V těchto knihovnách bylo 189 883 čtenářů české národnosti a 36 083 německé. Čeští čtenáři si vypůjčovali za rok přes 2 a půl miliónů svazků, němečtí přes 650 000 svazků. Na Moravě a ve Slezsku bylo k 15. březnu 1919 napočítáno 2 155 veřejných knihoven se 773 227 svazky a 1 133 spolkovými knihovnami s 383 851 svazkem.

Nepoměrně horší situace byla na Slovensku. Pouze 16% mládeže získávalo základní vzdělání v mateřském jazyce, které poskytovaly církevní školy, jinak tu převládalo školství maďarské. Na počátku

Vládní návrh zákona o veřejných knihovnách obecních s důvodovou zprávou byl předložen do Národního shromáždění 16. května a schválen 22. července 1919.

veřejné knihovny ve všech politických obcích stanovil také povinnost zakládat samostatné menšinové knihovny nebo zvláštní menšinová oddělení všude tam, kde žilo jinonárodní obyvatelstvo. Podle zákona měla mít dobudovaná knihovna půjčovnu, čítárnu a příruční knihovnu. Schválení a postupné uskutečňování zásad prvního československého knihovnického zákona měly značnou odezvu i v zahraničí; silný zájem o něj byl zejména v Bulharsku, Polsku, Lotyšsku, Francii, Kanadě a v dalších zemích, které po první světové válce připravovaly zákonnou úpravu veřejného knihovnictví. Indický knihovník S. R. Ranganathan vysoce ocenil v roce 1931 význam našeho knihovnického zákona, když napsal, že „největšího úspěchu doznala realizace druhého zákona pouze v Československu“.

První republika také zdědila rozsáhlou síť knihoven školních. V roce 1921 bylo na národních školách jen v českých zemích 10 801 žákovských knihoven s 1 884 690 svazky. Díky bohatým tradicím českých školních knihoven a jejich specifické úloze v době národního obrození (české školní knihovny nežádka působily jako knihovny veřejné) měla téměř každá škola v Československu svou vlastní knihovnu. Přes znovu a znovu se objevující názory některých knihovníků, že by měly být sloučeny s knihovnami veřejnými, uhájily si školní knihovny svou příslušnost ke škole.

Vědecké a odborné knihovny zůstaly za první republiky izolovány od knihoven kulturně osvětového charakteru, svými fondy, organizací a zaměřením veškeré činnosti dále sloužily okruhu převážně vysokoškolské inteligence. Zatímco univerzitní knihovny vyhlášovaly alespoň formální právo přístupu a prezenčního půjčování i zájemcům mimo vysoké školy, zůstaly knihovny učených společností a spolků určeny jen vlastním členům.

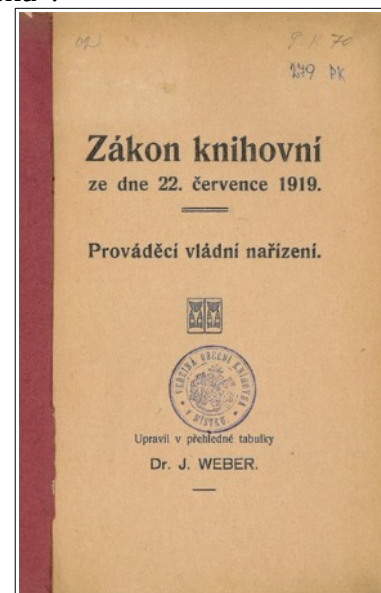
Po roce 1918 byla založena celá řada administrativních knihoven, které vznikly jako součást institucí, jež se zrodily z potřeb samostatného státu. Sloužily pouze vnitřním potřebám svých úřadů. S budováním československé armády souvisel také rozvoj vojenských knihoven. Na počátku roku 1925 jich bylo v Československé republice 401 a měly přes 350 000 svazků. Svou vlastní síť knihoven měla také tělovýchovná organizace Sokol. V roce 1922 měly sokolské knihovny celkem 382 744 svazků, 88 467 čtenářů a 108 čítáren.

1. června 1919 bylo založen Spolek československých knihovníků a jejich přátel, který měl sdružovat knihovníky všech typů knihoven. Zpočátku působil pouze v Čechách, později rozšířil svou působnost na Moravu, Slezsko a Slovensko.

nového československého státu bylo na Slovensku asi 100 spolkových knihoven, které před válkou nesměly veřejně působit. Bratislava neměla jedinou slovenskou veřejnou knihovnu. Podkarpatská Rus byla územím hospodářsky i kulturně velmi zaostalým, přibližně 50% obyvatelstva tu bylo zcela ngramotných.

Příprava k prosazení zákona o veřejných knihovnách obecních, jeho přijetí v parlamentě v roce 1919 i jeho postupná realizace – a v menší míře i vývoj ostatních československých knihoven v době první republiky – to vše bylo poznamenáno vlivem anglo-amerického a skandinávského knihovnictví. Ministerstvo školství a národní osvěty (dále MŠANO) bylo v první republice řídicím orgánem tzv. státní péče osvětové, do níž patřily i veřejné knihovny.

Zákon o veřejných knihovnách obecních byl Národním shromážděním schválen 22. července 1919. Uvedli jej zde poslanci M. Pilát, F. Lukavský a S. K. Neumann. Kromě povinnosti zřizovat

K prvnímu závažnějšímu kroku našeho knihovnictví na mezinárodním poli došlo 4. května 1920, kdy Československá republika přistoupila k úmluvě o mezinárodní výměně úředních dokumentů, vědeckých a literárních publikací, uzavřené v Bruselu v roce 1866 (Bruselská konference). Ústředím výměnné služby byla ustanovena Knihovna Národního shromáždění.

Předpoklady k dalšímu rozvoji knihovnického vzdělání přinesl zákon o veřejných knihovnách obecních, jenž na knihovnicích v obcích s více než 10 000 obyvateli požadoval státní zkoušku, kterou by složili po jednoročném odborném studiu. Aby se tento požadavek splnil, byla v roce 1920 založena Státní knihovnická škola. Tato jednoletá škola měla spíš charakter nástavbových kurzů, neboť jak její ředitel Z. V. Tobolka, tak i ostatní učitelé byli jejími externími učiteli a škola nebyla zahrnuta do soustavy odborných škol.

V prvním desetiletí první republiky byl v českých historických zemích v podstatě splněn požadavek knihovnického zákona, aby v každé obci našeho státu vznikla veřejná knihovna. V tomto období došlo k růstu veřejných knihoven o 484%, svazků v nich o 385%, jejich čtenářů o 309% a výpůjček o 468%. Stát a obce vynaložily do tohoto roku na výstavbu veřejného knihovnictví téměř 100 000 000 Kč. Podle statistik z roku 1929 šlo již o velmi hustou síť veřejných knihoven – jedna veřejná knihovna na 813 obyvatel. Avšak praktické uplatnění zásady „knihovna v každé obci“ vedlo současně k tomu, že šlo velmi často o malé soubory knih; vždyť 1 knihovna měla v průměru pouze 465 svazků.

Velkým úspěchem československého knihovnictví byla výstavba dvou knihovnických budov v Praze, které zahájily provoz v roce 1929; pražské městské veřejné knihovny a její pobočky na Vinohradech. Tyto budovy zůstaly dlouho jedinými budovami v českých zemích, postavenými pro knihovní účely. V Liberci působila Bücherei der Deutschen, národní knihovna Němců v Československu.

Významnou událostí v rozvoji československého knihovnictví bylo konání Mezinárodního knihovnického kongresu 28. 6. – 3. 7. 1926 v Praze. Skutečnost, že se tento kongres konal právě v Praze, svědčila o vážnosti, jakou si československé knihovnictví svým poválečným rozmachem získalo v zahraničí. Současně to byla vítaná propagace těchto úspěchů. Byl to první knihovnický kongres s výrazným zastoupením knihovníků slovanské jazykové oblasti. 31. března 1928 je datum vzniku Mezinárodní federace knihovnických spolků (IFLA). Spolek československých knihovníků a jejich přátel byl od vzniku této federace jejím členem.

V letech 1920-27 ukončilo studium na české Státní knihovnické škole 169 absolventů, z nichž 80 složilo zkoušky s právem pracovat jako knihovníci veřejných knihoven a 89 jako knihovníci knihoven vědeckých. V roce 1927 pak došlo ke zřízení dvouletých knihovnických kurzů při filozofické fakultě Karlovy univerzity za vedení Tobolkova, který se v květnu tohoto roku habilitoval jako první docent knihovnědy. Státní knihovnická škola byla v roce 1927 dočasně uzavřena. V roce 1928 měla nově otevřená a zreorganizovaná Státní knihovnická škola již dvě oddělení, české a německé (německá škola v Ústí nad Labem byla zrušena), a charakterem svých osnov, v nichž se kladl důraz na knihovnickou techniku, se přiblížila praktickému rázu knihovnického vzdělání amerického. Státní knihovnická škola se stala učilištěm pouze pro knihovníky veřejných knihoven. Není náhodné, že k tomuto rozštěpení knihovnického školství došlo přibližně v době, kdy k obdobnému rozkolu došlo v knihovnickém životě spolkovém.

Ani rezoluce, vydaná v Bernu 10. června 1932 knihovnickým výborem IFLA, složeným ze zástupců 29 států, naléhavě žádající všechny vlády, aby se přes panující světovou krizi vynasnažily udržet v zájmu intelektuálních pracovníků dosavadní rozpočty výchovných a vzdělávacích ústředí, zejména rozpočty knihoven, nemohla nijak podstatně ovlivnit důsledky hospodářské krize na tomto úseku kulturního a vědeckého života. Vnější projevem působení krizového stavu na veřejné knihovny bylo soustavné snižování dotací těmto knihovnám jak v rozpočtu obcí, tak i v rozpočtu celostátním. Přitom většina obcí snižovala v době krize své příspěvky na veřejné knihovny a mnohé obce přestaly veřejným knihovnám vyplácet jakékoli dotace. Druhý moment, který se dostával do rozporu s výrazným snižováním hmotné základny veřejných knihoven, byl rapidní růst počtu čtenářů a návštěv těchto knihoven v období krize. Noví, a jak vývoj ukázal, většinou dočasní čtenáři, pocházeli většinou z chudších vrstev obyvatelstva. Ty byly v důsledku krize, která snížila jejich příjmy, nebo je ponechala zcela bez jakýchkoliv prostředků k obživě, zbaveny možnosti navštěvovat divadla, filmy, ba v některých případech i školy. Zbývala tu nejlacinější kultura – výpůjčka knihy ve veřejné knihovně. Mnoho veřejných knihoven, které dosud půjčovalo knihy zdarma, bylo sice nuceno v důsledku snižování dotací na nákup knihy znovu zavádět poplatky, ale na druhé straně nezaměstnaným, jichž bylo v mnohých veřejných knihovnách až 40%, půjčovala většina veřejných knihoven zdarma. Čítárny těchto knihoven sloužily nezaměstnaným, zejména v zimních měsících, za útulek, kde se bylo možno alespoň ohřát.

Četba tzv. brakové literatury byla za první republiky jevem velmi rozšířeným. Braková literatura, oproti naučné literatuře a hodnotné beletrii poměrně laciná (neboť byla vydávána ve velkých nákladech), propagovaná i vnucovaná agenty soukromých nakladatelství a nadto velmi žádaná, hrnula se na regály veřejných knihoven všemi skulinami. Není náhodné, že v době krize, kdy činnost veřejných knihoven byla podlomena nedostatečnou finanční podporou obcí a státu, zesílila činnost výdělečných soukromých půjčoven knih. Tyto půjčovny ještě ve větší míře než veřejné knihovny vyhovovaly poptávce po brakové literatuře.

Když bylo 20. června 1932 založeno Sdružení venkovských knihovníků při Svobodném učení selském (organizace Agrární strany), bylo naše knihovnictví, i pokud šlo o sdružování knihovníků v zájmových spolcích, dokonale roztrženo. J. Mahen, když poznal beznadějnost roztržitého boje, postavil se do čela snah sloučit alespoň dvě největší knihovnické organizace, Spolek československých knihovníků a jejich přátel a Spolek veřejných obecních knihovníků. A tak pod vlivem krize došlo 16. 6. 1935 ke sloučení těchto dvou knihovnických organizací a k vytvoření Ústředního spolku československých knihovníků.

Hospodářská krize postihla i knihovnické školství, když ve školním roce 1932/33 byla z finančních důvodů dočasně uzavřena Státní knihovnická škola. Jinak se knihovnické školství nijak podstatně nezměnilo. V letech 1929-1939 ukončilo knihovnické kurzy filozofické fakulty 323 posluchačů, ze Státní knihovnické školy jich ročně odcházelo průměrně 20.

V pohraničních oblastech se od 2. poloviny roku 1934 začaly aktivizovat fašistické a nacionalistické kruhy německého obyvatelstva. Ve volbách v roce 1935 se Henleinova sudetoněmecká strana stala nejsilnější stranou v republice. Zastánci fašismu získali v parlamentě čtvrtinu hlasů. Fašistická ideologie získávala u nás nejpevnější půdu mezi německou menšinou. A tak nejen v Německu, ale i do německých knihoven v naší republice začal pronikat duch fašismu. Fašističtí starostové a knihovníci začali z veřejných knihoven odstraňovat knihy, které byly na indexu nacistického Německa, a nahrazovat je literaturou fašistickou. Náš knihovnický tisk i značná část denního tisku odsuzovala barbarské řádění fašistů v říšských německých knihovnách, při němž na pokyn hlavního výboru akce „Proti neněmeckému duchu“ německé studentské úderné oddíly rabovaly německé knihovny, aby je zbavily zvláště děl světových klasiků. Tuto „asfaltovou literaturu“, jak ji nacisté potupně nazývali, pak veřejně pálily.

Pálení knih v Berlíně, 1933.

Československé knihovnictví se pomalu začínalo zotavovat z následků hospodářské krize. Podle svědectví úředních statistik za rok 1937 to ovšem znamenalo všeobecný pokles výpůjček a čtenářů. Většina z těch, kteří přišli do veřejných knihoven v době krize, ukázala se jako čtenáři dočasní. Československo ztratilo v důsledku mnichovské dohody 19% odborných a vědeckých knihoven. Mezi nimi byla celá řada velmi vzácných knihoven, např. v Teplé, Vyšším Brodě, Českém Krumlově, Mikulově atd., s množstvím cenných rukopisů, prvotisků a vzácných tisků. Československo dále ztratilo okupací pohraničního území v roce 1938 5 906 (34,4%) veřejných knihoven se 3 034 316 svazků (33,2%). České knihy těchto knihoven byly ničeny. Jen zčásti se tyto knihy rozešly mezi své české čtenáře, kteří byli vyhnáni do ochuzených hranic země, a jen z nepatrné části byly evakuovány a rozděleny mezi knihovny druhé republiky.

Knihovnictví

Knihovnictví (anglicky librarianship) je vědní, studijní a praktický obor, jehož předmětem jsou všechny aspekty činnosti knihoven a knihovnictví a který je – jako vědní a studijní obor – součástí informační vědy. Jeho předmětem ve 20. a 21. století už není pouze činnost veřejných a odborných knihoven, ale též specializovaných informačních středisek a podobných informačních institucí a organizací, které se specializují na zpracovávání dat a informací. Ve 20. a 21. století se tak knihovníci (informační pracovníci či informační specialisté) zabývají nejen získáváním (akvizicí), shromažďováním, evidencí (katalogizací), uchováváním, vyhledáváním a distribucí (vypůjčováním) dokumentů a informací požadovaných čtenářem (uživatelé) knihovny či informační instituce, ale i dalšími činnostmi, týkající se zpracováváním informací.

Zřejmě první text pojednávající o knihovnictví *Advis pour dresser une bibliothèque* sepsal v roce 1627 francouzský knihovník a učenec Gabriel Naude. Své zkušenosti získal v době, kdy zakládal a udržoval knihovnu kardinála Julese Mazarina.

Thomas Jefferson, jehož knihovna v Monticello sestávala z tisíců knih, navrhl klasifikační systém inspirovaný Baconovou metodou, jenž třídí knihy více či méně podle tématu spíše než abecedně, jak tomu bylo dříve. Knihovna T. Jeffersona byla základem knihovny Kongresu (Library of Congress).

Ve třicátých letech 20. století měla finanční krize výrazný dopad na společnost. Je popisována krize školství, krize inteligence a krize kultury či mravů. Knihovny a vzdělávací instituce obecně byly v době krize výrazně podfinancovány. V letech 1932-1933 byla dokonce dočasně uzavřena Státní knihovnická škola. Docházelo i k tomu, že nebyly peníze na nákup nových knížek, tedy především dražších. Navzdory zákonem (Zákon o veřejných knihovnách obecních č. 430/1919 Sb. a navazující předpisy)

Pracovníci Univerzitní knihovny v roce 1905,
foto: Archiv Národní knihovny.

stanovené výši dotací veřejných knihoven nedocházelo k plnění stanovených limitů, některé obce dokonce nefinancovaly veřejné knihovny vůbec. Veřejné knihovny doplňovaly nabídku o velmi levnou romantickou literaturu (Červená knihovna, Rodokapsy), někdy označovanou výrazem „brak“.

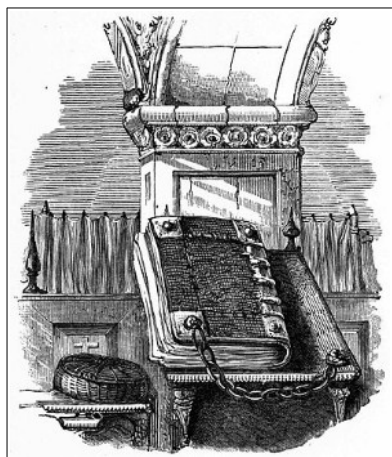
16. 6. 1935 Jiří Mahen sjednotil dvě nejvýznamnější knihovnické společnosti, tedy Spolek československých knihovníků a Spolek veřejných obecných knihovníků, do jedné společnosti pod názvem Ústřední spolek československých knihovníků. V roce 1935 vešlo v platnost vládní nařízení o povinných výtiscích, avšak ty dostávaly jen akademické knihovny. Knihovní zákon z roku 1919 umožnil, aby vznikaly i knihovny pro jazykové menšiny. Po obsazení Čech a Moravy nacisty byla zavedena přísná cenzura a na důležitá místa byli dosazeni nacističtí pracovníci.

V současné době je možné v ČR studovat knihovnictví na třech univerzitách. Na Univerzitě Karlově v Praze (Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví), Masarykově univerzitě v Brně (Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet knihovnictví) a Slezské univerzitě v Opavě (Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví, Oddělení knihovnictví). Dále na Vyšší odborné škole informačních služeb v Praze a Vyšší odborné škole a střední odborné škole informačních a knihovnických služeb v Brně, Obchodní akademii a Střední odborné škole a Vyšší odborné škole ve Valašském Meziříčí.

Kromě knihovnického vzdělávání má velký význam mimoškolní vzdělávání knihovníků, kterému se věnují knihovnické spolky a další, v první řadě Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP).

zdroj wikipedie

Knihovna

Knih připoutaná řetězem k pulpitu.

Knihovna (řidčeji též bibliotéka nebo moderně jako mediatéka) je instituce sloužící primárně ke zpřístupnění knihovních jednotek (tj. jakýchkoliv samostatně evidovaných jednotek, nejen knih) veřejnosti.

Počátky knihoven lze vysledovat už ve starověku. Za první knihovny lze považovat archívy, úložiště tehdejších písemností. Nejstarší nálezy jsou z oblastí chrámů ve starém Sumeru, kde byly uloženy hliněné destičky s klínovým písmem. Mezi nejznámější starověké knihovny patří knihovna v Alexandrii, založená na sklonku antiky ve 4. století. Ve středověku knihovnickou funkci nejdříve převzaly křesťanské kláštery.

První klášterní knihovna na území českých zemí pravděpodobně vznikla v břevnovském klášteře na konci 10. století., od 12. století byla proslulá Knihovna Metropolitní kapituly pražské. V období vrcholného středověku vznikají v kláštrech skriptoria, písařské dílny sloužící

k rozmnožování literárních děl. V roce 1348 v souvislosti se vznikem Univerzity Karlovy je založena též první světská knihovna v českých zemích. Je pravděpodobné, že svou knihovnu měly různé univerzitní koleje. Brzy je následovaly knihovny městské a farní, jako první je doložen Librář obecní, městská knihovna se sídlem na Staroměstské radnici v Praze. Knihy byly, zejména ve středověku, v knihovnách řazeny pomocí pultovního systému, drahocenné knihy ve zvláštním regálu či výklenku přivázané řetězem za dřevěnou knižní desku k polici. Po vynálezu knihtisku dochází na přelomu 15. a 16. století k rozšíření

privátních světských knihoven, patřících šlechtickým či měšťanským rodinám nebo jednotlivcům z řad humanistů (např. Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic). Na konci 18. století nastává období rušení významného množství klášterů a jejich knihoven, místo toho vznikají knihovny veřejné, v období národního obrození také knihovny muzejní (Knihovna Národního muzea v Praze brzy po roce 1818) a čtenářské spolky (např. Čtenářsko-pěvecký spolek Rastislav v Blansku). Moderní knihovny přitom svému návštěvníkovi (čtenáři) neposkytují pouze služby spojené s knihami či periodiky (novinami a časopisy neboli seriály), ale nabízejí také další datové nosiče (MC kazety, CD disky, nejnověji i čtečky elektronických knih) a přístup na internet, někdy včetně přístupu do některých placených databází (např. Městská knihovna v Praze, MKP). Tatáž knihovna (MKP) disponuje i mobilními pobočkami (bibliobusy). Na ulici stojící volně přístupné knihovničky se někdy označují jako knihobudky (na ulici stojící skříňe s knihami, ptačí budky, skříňky na nádraží v rámci projektu Kniha do vlaku, nebo bývalé telefonní budky).

Knihovny mohou být umístěny v různých netradičních prostorech, jako např. v ochozu bývalé bankovní dvorany (MFF UK v Praze na Malé Straně), bývalé zbrojnici (UP Olomouc), synagoze (Uherské Hradiště) nebo kině (Knihovna Kroměřížska). Moderní (novodobé) knihovny už většinou neslouží pouze jako půjčovny knih, ale jako zprostředkovatelské instituce médií a děl různého druhu a typu, pro jejich označování (ať už instituce jako celku nebo jejich dílčích částí) se proto kromě termínu knihovna užívá také dalších termínů s širším či užším významem jako např. mediatéka (zprostředkovává

obrazové, zvukové a audiovizuální dokumenty), artotéka (zprostředkovává díla výtvarného umění), fonotéka (zprostředkovává zvukové dokumenty), lekotéka (zprostředkovává hry a hračky) aj.

Systém knihoven se v České republice řídí podle knihovního zákona č. 257/2001 Sb., který nahradil dřívější knihovní zákon z roku 1959. Skenováním a zpřístupňováním knih, u nichž už vypršela autorskoprávní ochrana, na internetu, se knihovny zabývají v rámci projektu Kramerius. Vyhledávání a orientaci v knihovnách usnadňuje knihovní katalog, který může mít formu jmennou, předmětovou, systematickou, digitalizovanou či digitální. Veřejné knihovnické a informační služby (VKIS) je standard vymezený metodickým pokynem Ministerstva kultury, který určuje, které veřejné knihovnické a informační služby mají být poskytovány knihovnami zřizovanými nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. K 1. červnu 2016 se v České republice nacházelo 6 104 knihoven.

Pojízdna knihovna, Washington, cca 1905.

Dělení knihoven podle přístupnosti:

- soukromé (osobní, rodinné)
- veřejné (často je však míra veřejnosti omezena, např. pouze pro registrované uživatele), zpřístupňují širokému okruhu čtenářů především beletrii a populárně-naučnou literaturu

Dělení knihoven podle regionální působnosti:

- národní – provozuje je stát, zřizované jsou Ministerstvem kultury ČR (NK, MZK, Knihovna

a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana) a jejich hlavním úkolem je shromažďování a uchovávání knižní produkce, která na daném území vyšla

- krajské – provozují je kraje
- základní (místní) – provozovány obcemi

Dělení knihoven podle zaměření:

- veřejné, všeobecné (Městská knihovna v Praze)
- odborné (speciální)
 - polytematické (Národní technická knihovna)
 - specializované
 - oborově (knihovny vysokých škol)
 - druhově (knihovna Úřadu průmyslového vlastnictví)

Jedna knihovna může být zařazena ve více kategoriích (například Městská knihovna v Praze je jak knihovnou krajskou, tak knihovnou základní).

Systém knihoven v Česku:

- Národní knihovna České republiky
- Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana
- Moravská zemská knihovna v Brně
- krajské knihovny – zřízené příslušným orgánem kraje a Městská knihovna v Praze
- základní knihovny
- specializované knihovny

Národní knihovna České republiky

Národní knihovna České republiky (zkráceně Národní knihovna ČR, NK ČR) je největší knihovnou v Česku a zároveň jednou z nejstarších českých veřejných knihoven. Je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury a ústřední knihovnou systému knihoven v Česku. Sídlí v historické budově bývalé jezuitské koleje Klementinum v Praze na Starém Městě. Její součástí je Slovanská knihovna, která však v odborných knihovnických záležitostech má autonomního postavení.

Národní knihovna ČR je knihovnou s univerzálním knihovním fondem zaměřeným na potřeby vysokých škol univerzitního typu a vědeckých pracovišť v oblasti společenských a přírodních věd, kultury a umění. Shromažďuje zejména bohemikální literaturu, kterou trvale uchovává v konzervačním fondu; má právo povinného výtisku (2 exemplářů) všech publikací vydaných na území Česka. Její historický fond je cenný i v evropském měřítku.

Barokní sál Národní knihovny v Klementinu.

Budova Klementina.

došlo k jejímu sloučení s knihovnami ze zrušených jezuitských kolejí a se třemi knihovnami hrabat Kinských.

Jeden z prvních ředitelů knihovny byl Karel Rafael Ungar, který založil roku 1781 v rámci univerzitní knihovny tzv. Národní knihovnu (Bibliotheca nationalis), tj. sbírku jazykově české literatury. Pro knihovnu

vymohl roku 1782 povinný výtisk od pražských tiskařů, který byl od roku 1807 vyhláškou gubernia rozšířen na celé území Čech. V letech 1782-1787 získala knihovna velké množství literatury z klášterů, které v roce 1781 zrušil Josef II. Fondy byly dále rozšiřovány díky darům a nákupům soukromých sbírek, významné byly i výměny duplicitních svazků s jinými knihovnami. Ungar také stanovil základní koncepci rozčlenění knihovnických fondů a tím i fungování celé instituce. Pod jeho vedením bylo započato vytváření lístkového katalogu. V letech 1848-1861 byl ředitelem Pavel Josef Šafařík. V roce 1887 byl název knihovny změněn na c. k. Veřejná a universitní knihovna. Po rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity v roce 1882 na českou a německou univerzitu zůstala knihovna pro obě nové školy společnou.

Nádvoří Klementina, současného sídla Národní knihovny.

Roku 1918 převzal Veřejnou a universitní knihovnu československý stát. V následujících letech se její fond rychle rozrůstal o dary ze zahraničí a odkazy významných osobností (knihovna F. X. Šaldy, Bernarda Bolzana, Josefa Thomayera), byla získána Pražská lobkovická knihovna a knihovna Thun-Hohensteinů. V roce 1919 se stal součástí knihovny nově založený Československý ústav bibliografický. V roce 1924 byla založena Slovanská knihovna, která byla do Klementina přemístěna v roce 1929. V roce 1924 bylo Klementinum od pražského arcibiskupství vykoupeno státem a následně proběhla úprava areálu pro potřeby knihovny. 7. března 1925 byla zvláštním výnosem ministerstva školství a národní

osvěty zřízena Národní knihovna jako zvláštní oddělení určené pro shromažďování bohemik. V roce 1935 byla knihovna přejmenována na Národní a universitní knihovnu; současně byl vydán zákon o povinném výtisku.

Po uzavření českých vysokých škol v roce 1939 byla knihovna uzavřena, poté znovu otevřena, ale pouze pro příslušníky německé univerzity a německých úřadů, pro Čechy jen na zvláštní povolení. Na čas (1941-1945) opět změnila jméno, na Zemská a universitní knihovna. Za okupace byly do knihovny svázeny fondy zrušených institucí, v roce 1943 odtud byly naopak odvázeny historické fondy do bezpečí mimo Prahu (na hrad Karlštejn, na Zlatou Korunu ap.) – po válce se vrátily zpět. Při rušení klášterů v 50. letech knihovna přebírala sbírky z tamních knihoven. Tehdy byl také zřízen zvláštní fond pro „nežádoucí literaturu“, která se soustřeďovala z veřejných knihoven a k níž byl jen velmi obtížný přístup.

Refektář jezuitské koleje v Klementinu. Dnes slouží jako Všeobecná studovna.

Roku 1958 byla knihovna sloučena s několika dalšími pražskými knihovnami a dále působila pod názvem Státní knihovna ČSR (Státní knihovna Československé republiky, od roku

1960 Státní knihovna Československé socialistické republiky, od roku 1969 Státní knihovna České socialistické republiky). V tomto období již prostory Klementina pro uložení dalších přírůstků nedostačovaly a bylo nutno knihy ukládat v depozitářích na hradech a zámcích a v jiných budovách ke skladování knih nevhodných. V 80. letech vstoupila do knihovny automatizace a zahájil se automatizovaný tisk národní bibliografie.

V roce 1990 byla knihovna přejmenována na Národní knihovnu v Praze, od 1. 1. 1995 byl název upraven na Národní knihovna České republiky. Postupně byly vráceny konfiskáty z 50. let původním majitelům, knihovna navázala styky se zahraničními knihovnami. Rychlejší tempem pokračovala i automatizace. Od roku 1995 jsou nové přírůstky zpracovávány v knihovním systému, automatizován byl výpůjční systém, elektronický katalog je dostupný online. Postupně probíhá retrospektivní konverze lístkových katalogů, které byly nejprve pro online zpřístupnění alespoň naskenovány.

Hlavní úkoly Národní knihovny jako centra systému knihoven:

V Knihovním zákoně (Zákon č. 257/2001 Sb. – Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb) je vymezení poslání a úkolů Národní knihovny ČR věnován samostatný paragraf (§9):

1. Národní knihovna je knihovnou s univerzálním knihovním fondem doplněným specializovanými fondy. Národní knihovna trvale uchovává konzervační fond a historický fond.
2. Národní knihovna je centrem systému knihoven. V systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti, v jejichž rámci zejména:
 - a) formou souborného katalogu zpracovává evidenci knihovních dokumentů v knihovních fondech knihoven na území České republiky, kterou zpřístupňuje knihovnám,
 - b) zpracovává národní bibliografii a zabezpečuje koordinaci národního bibliografického systému,
 - c) plní funkci národní agentury pro mezinárodní standardní číslování knih a hudebnin,
 - d) plní funkci národního centra meziknihovních služeb České republiky,
 - e) plní funkci národního centra mezinárodní výměny oficiálních publikací,
 - f) zastupuje knihovny při jednání s kolektivními správci autorských práv ve věci úhrady odměn za užití předmětů ochrany podle zvláštního právního předpisu a provádí úhradu odměn za jejich půjčování,
 - g) zabezpečuje celostátní koordinaci regionálních funkcí a vyhodnocuje jejich plnění.

Digitalizace začala v Národní knihovně ČR v letech 1992/1993 ve spolupráci s nynější českou firmou AiP Beroun. Národní knihovna byla průkopníkem v tvorbě standardů digitalizace v celosvětovém měřítku a později se zapojila do řady evropských projektů, v nichž došlo k dalšímu rozvoji zejména standardů týkajících se rukopisů a starých tisků. Několika pilotními projekty též podpořila v době jeho vzniku a prvních letech existence program UNESCO Paměť světa (první pilotní projekt programu je právě z Národní knihovny České republiky, rok 1993). V roce 2005 udělilo UNESCO, zejména díky digitalizaci a celosvětovému sdílení know-how, za významný příspěvek k ochraně a zpřístupnění dokumentového dědictví Národní knihovně světovou cenu Jikji jako prvnímu laureátu v historii.

Národní knihovna zpřístupňuje digitální obsah v digitálních knihovnách Manuscriptorium a Kramerius (<http://manuscriptorium.eu>, <http://kramerius5.nkp.cz>). V Manuscriptoriu je více než 111 tisíc rukopisů a starých tisků, z toho téměř 84 tisíc z Národní knihovny a zbytek od 138 partnerů z 24 zemí. Od roku 2008, kdy vznikla Europeana, Manuscriptorium za celé Česko i další partnery zpřístupňuje data vzniklá digitalizací rukopisů a starých tisků do portálu Europeana a několika dalších specializovaných portálů včetně profesionálních akademických služeb typu Resource Discovery (např. těch provozovaných firmami EBSCO, ProQuest a ExLibris). Ve společném projektu se společností Google jsou digitalizovány další staré tisky a některé knihy z počátku 19. století ze Slovanské knihovny; celkem Google digitalizoval přes 177 tisíc knih (stav v říjnu 2018). Tyto knihy jsou přístupné v digitální knihovně Google Books (i prostřednictvím katalogu starých tisků Národní knihovny a katalogu Slovanské knihovny), staré tisky pak postupně také v Manuscriptoriu. V Krameriovi se zpřístupňují výsledky digitalizace dokumentů vydaných po roce 1800. Je již

Model návrhu nové budovy Národní knihovny.

zdigitalizováno více než 2 000 titulů periodik, počet zdigitalizovaných knih stále roste, zejména poté, co se rozběhla masová digitalizace novodobé produkce v rámci Národní digitální knihovny.

Již brzy po roce 1989 začala knihovna řešit kritický nedostatek skladovacích prostor. V roce 1996 byl dobudován a zprovozněn centrální depozitář v Hostivaři, ale protože ani jeho kapacity nejsou neomezené, začalo se uvažovat o stavbě nové budovy. 16. května 2006 byla vyhlášena mezinárodní architektonická

soutěž na návrh Národní knihovny na Letenské pláni. 3. března 2007 byly vyhlášeny výsledky soutěže. Porota jako vítěze jednoznačně vybrala návrh Jana Kaplického z architektonického studia Future Systems. Národní knihovna měla být podle tohoto návrhu původně dostavěna v roce 2012. Kvůli sporům o regulérnost architektonické soutěže, pozemky pod zamýšlenou stavbou a financování knihovny však nastaly průtahy v realizaci. V červenci 2008 ministr kultury ČR Václav Jehlička konstatoval, že knihovna postavena nebude. Nová knihovna měla nabídnout prostor pro 10 milionů knih a přestěhovat se do ní měly svazky Národní knihovny vytištěné po roce 1801.

V současné době se rozvíjí koncepce Národní knihovny v rámci rekonstrukce Klementina a zvětšením kapacit v Hostivaři, kde byla ke stávající budově z roku 1995 přistavěna budova další. Komplexní rekonstrukce Klementina probíhá za provozu, v roce 2019 vstupuje do 3. etapy. Stavba nové budovy se však i nadále zvažuje.

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana v Praze je příspěvková organizace a knihovna, kterou zřizuje Ministerstvo kultury České republiky, založil ji nevidomý hudební skladatel Karel Emanuel Macan, po němž je pojmenována. Jejím hlavním účelem je zpřístupňovat nevidomým a zrakově postiženým osobám informace a umělecké hodnoty prostřednictvím Braillova písma, zvukových záznamů (např. audioknih, reliéfní grafiky či digitálních textů). Půjčování knih (bodových a audioknih) je včetně poštovného zdarma.

Předchůdcem Macanovy knihovny byl spolek Český slepecký tisk, který vznikl v červnu 1918 sloučením částí fondů čtyř knihoven při slepeckých ústavech a který rovněž pomohl K. E. Macan založit. Stát tento spolek finančně nepodporoval, peníze pro svou činnost získával pořádáním společenských a dobročinných akcí. Po roce 1948 byl spolek znárodněn a majetek převeden pod Svaz československých invalidů, roku 1951 jej nevidomí znali pod názvem Slepecká tiskárna a knihovna. V roce 1989 se Svaz československých invalidů rozpadl, samostatnou knihovnu pod svá křídla vzalo ministerstvo kultury jako národní kulturně-osvětovou instituci pro nevidomé.

Činností se zaměřuje především na tyto tři oblasti:

1. výroba
 - publikací tištěných Braillovým písmem - tímto způsobem zpracovávají krásnou i odbornou literaturu, periodika, hudebniny, jazykové a pro základní školy určené učebnice,
 - zvukových nahrávek - týká se to jak knih z běžné produkce, tak zvukových časopisů a odborné literatury,
 - reliéfních grafik - zahrnuje ilustraci knih a učebnic pro děti či samostatné obrazové publikace (atlasy, kalendáře, pohlednice),
2. služby (osobní výpůjčky, zásilkové a rozvážkové výpůjčky, prepisovací a načitatelské služby, prodej slepeckých knih, papíru nebo hudebnin)
3. metodická činnost (tzv. putovní fond zvukových knih či pomoc oddělením knihoven pro zrakově postižené).

Moravská zemská knihovna

Budova knihovny z roku 2001.

Moravská zemská knihovna je v Brně se čtyřmi miliony dokumentů druhou největší knihovnou v České republice. Plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji. Moravská zemská knihovna je knihovnou s univerzálním knihovním fondem, doplněným specializovanými fondy. Zpracovává a uchovává konzervační fond (na základě práva povinného výtisku), buduje a uchovává historický fond (soubor rukopisů, starých tisků, grafiky a mapy). Jako výzkumná organizace se podílí na evropských a národních projektech, především z oblasti digitalizace a ochrany fondů. Služeb knihovny využívá přibližně 21 000 čtenářů, kteří mají k dispozici více než 660 studijních míst, 80 počítačů a přístup

k databázím elektronických informačních zdrojů, kterých využívá až milion návštěvníků ročně. Knihovna pořádá pravidelně výstavy, přednášky a další kulturní akce. Jejím zřizovatelem je Ministerstvo kultury ČR.

Počátek historie Moravské zemské knihovny v Brně je spojen s Františkovým muzeem – dne 29. července 1817 císař František I. vydal dekret schvalující vznik muzea, které bylo na jeho počest nazváno Františkovo. Veřejnost byla se založením muzea seznámena vyhláškou moravsko slezského gubernátora Antonína Friedricha Mitrovského dne 24. března 1818. Již od počátku svého vzniku bylo Františkovo muzeum úzce spjato s Hospodářskou společností, která se stala jednou z jeho zakládajících organizací. V červenci 1818 byly muzeu díky intervenci hraběte Mitrovského u olomouckého arcibiskupa Maria Tadeáše z Trautmannsdorfu propůjčeny k bezplatnému užívání budovy Biskupského dvora, kam byla spolu se sbírkami přemístěna také knihovna, která byla sloučena s příruční knihovnou Hospodářské společnosti. Prvním správcem knihovny Františkova muzea se stal profesor Albín Heinrich (1785-1864), který nastoupil v roce 1832 na místo muzejního konzervátora, správce mineralogické sbírky a knihovny Františkova muzea. V roce 1864 nastoupil na místo kustoda Františkova muzea Moriz Wilhelm Trapp (1825-1895) a díky jeho péči se knihovní fond značně rozrostl, především z darů soukromých osob či institucí. Moriz Wilhelm Trapp se stal také autorem prvního tištěného knihovního katalogu vycházejícího v letech 1864-1896. Knihovna Františkova muzea se rozrůstala z nákupů i z darů, v roce 1882 je v tištěném katalogu zaznamenáno 33 707 jednotek. Knihovna Františkova muzea, v této době používána pouze jako příruční knihovna pro členy Hospodářské společnosti a badatele Františkova muzea, byla jednou z největších soukromých spolkových knihoven v habsburské monarchii.

Pracovníci Zemské a univerzitní knihovny v Brně v roce 1919.

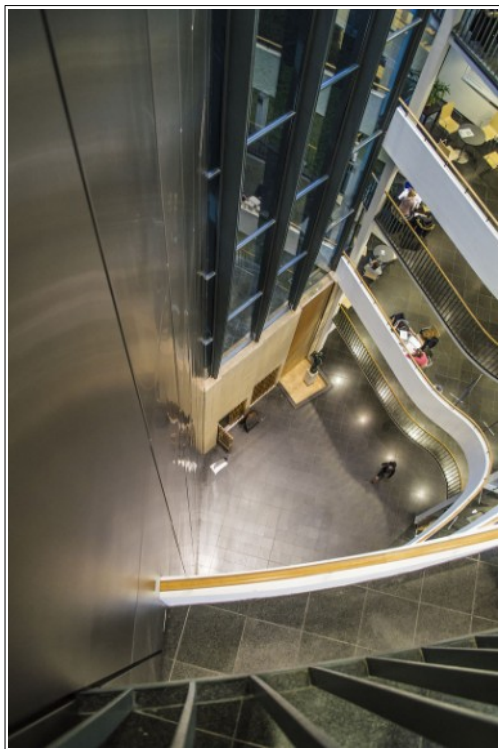
Dne 11. prosince 1883 v 9 hodin dopoledne byla muzejní knihovna nacházející se v přízemí muzea oficiálně zpřístupněna veřejnosti. Od této doby byla knihovna otevřena k užívání široké veřejnosti po celý rok s výjimkou období svátků a velkého úklidu, který byl prováděn pravidelně od 15. července do 15. srpna. Otevřena byla ve všední dny kromě pondělí od 9 do 12 a 16 do 19 hodin, v neděli od 9 do 12 hodin. Vstup do ní byl bezplatný a byla určena především odborné veřejnosti, profesorům i studentům. Od roku 1883 měla knihovna také zajištěny pravidelné finanční dotace od moravského zemského sněmu. Byl to první krok k vytvoření zemského statutu knihovny a pravidelný roční příspěvek dovolil zřídit i čítárnu a přibrat další pracovní sílu v osobě Wilhelma Schrama (1850-1925). Již od roku 1882 se Christian d'Elvert pokoušel prosadit převzetí muzea a knihovny do zemské správy. Františkovo muzeum i Hospodářská společnost se potýkaly s finančními problémy a převzetím muzea zemskou správou by zajistilo dotace na rozšíření knihovního i muzejního fondu. Podstatnou roli vedoucí k reorganizaci muzea hrál vznik Muzejního spolku v roce 1888, který se stal centrem vědeckého a kulturního života, např. v roce 1890 se na popud členů Muzejního spolku zrodil mimořádný projekt Vlastivědy moravské. Díky aktivitě Muzejního spolku a jeho neustálým stížnostem na nečinnost Františkova muzea došlo k přebudování expozic, systematizaci doplňování sbírek a k větší otevřenosti této instituce občanům. Ve dnech 26. a 28. června 1899 byly uzavřeny smlouvy, na základě kterých Hospodářská společnost ukončila svou činnost a Františkovo muzeum i s knihovnou přešlo do vlastnictví země. Dne 11. ledna 1900 došlo k formálnímu předání muzea a jeho správou byla pověřena Moravská muzejní společnost, vzniklá 17. prosince 1899.

První ředitel Zemské knihovny moravské Wilhelm Schram.

Od roku 1899 začala knihovna navenek vystupovat jako samostatná instituce pod názvem Zemská knihovna moravská. V této době měla knihovna 72 000 svazků knih, 1 200 rukopisů a 13 000 map. Od tohoto roku se také začala postupně osamostatňovat od Františkova muzea a vystupovat jako samostatná

instituce. Díky narůstajícímu fondu se začala knihovna Františkova muzea, které byly vyhrazeny dvě místnosti, potýkat s nedostatkem prostoru. V létě 1907 došlo k přestěhování knihovny z Biskupského dvora do nově postavené budovy Zemského domu II. na dnešním Žerotínově náměstí 3/5. V Zemském domě knihovna získala místnosti v levém křídle objektu, kromě půjčovny a většího skladiště zde byla k dispozici čítárna pro 70 návštěvníků a výstavní sál. V roce 1899 došlo k formálnímu a v roce 1907 k definitivnímu oddělení knihovny od Františkova muzea. V rámci pozemštění knihovny a jejího přestěhování do Zemského domu II. byla provedena delimitace mezi Zemskou knihovnou moravskou a Zemským archivem, sídlícím také v prostorách Zemského domu II. Zemský archiv získal od Františkova muzea rozsáhlou sbírku středověkých rukopisů výměnou za sbírku mincí a jiných muzejních předmětů. Knihovna tak byla ochuzena o cennou sbírku literárních rukopisů. Jako zemská instituce získala knihovna možnost pravidelného růstu, který jí zaručoval zemský rozpočet vyčleněním prostředků na nákup knih, inventáře, i jistotu pro personál.

Vestibul knihovny.

K definitivnímu oddělení finančního hospodaření knihovny od Františkova muzea došlo až k 1. lednu 1913. Prvním ředitelem Zemské knihovny moravské byl jmenován Wilhelm Schram, který ve Františkově muzeu působil od roku 1884 jako kustod a od 13. prosince 1890 jako knihovník a správce 60 000 tisků, které byly v knihovním fondu muzea uloženy. Ze Schramovy iniciativy se součástí knihovního fondu staly soubory grafických listů a map.

Knihovna od počátku spolupracovala s řadou brněnských spolků, díky nimž získala množství knižních přírůstků nebo deponátů, např. v roce 1907 byla do Zemské knihovny moravské deponována knihovna Matice moravské o rozsahu 3 504 jednotek. Na počátku 20. století se knihovna stala odbornou knihovnou spolupracující s univerzitami, a to i protože 28. ledna 1919 vláda ČSR přijala zákon o zřízení české univerzity v Brně a Ministerstvu školství a národní osvěty bylo uloženo zřídit pro ni vědeckou knihovnu. Univerzitní knihovnou se měla stát Zemská knihovna s již poměrně rozsáhlým knižním fondem. Jedinou otázkou zůstalo financování knihovny. Už od roku 1919, po ustavení univerzity a otevření její lékařské a právnické fakulty, provádělo ministerstvo praktické kroky k rozšíření knihovního fondu, a to nejen přidělováním každoročně poměrně vysokých dotací, ale také organizováním nákupů celých knihovních sbírek. Dne

15. července 1921 vláda ČSR schválila smlouvu o převzetí knihovny od země a dne 23. května 1923 se Zemská a univerzitní knihovna v Brně stala státní institucí spadající pod správu Ministerstva školství a národní osvěty. Jejím ředitelem byl jmenován stávající ředitel Jaroslav Sutnar (1873-1947). Umístění Zemské a univerzitní knihovny zůstalo v původních prostorech Zemského domu II. Byla zde půjčovna, všeobecná studovna s maximálně 98 místy, která již v této době nedostačovala, profesorská studovna, výstavní sál, šatna, sedm kanceláří a pět místností skladišť.

V roce 1925 došlo k přesunu knihovny do místností nově postaveného Zemského domu III. na rohu Žerotínova náměstí a Kounicovy ulice. Byla rozšířena studovna, takže od 3. listopadu 1927 byla její kapacita 166 míst. Kapacita knihovny byla i tak nedostačující a roku 1929 ministerstvo školství schválilo výstavbu nové budovy knihovny. Návrh nové budovy vypracoval v roce 1933 architekt Bohuslav Fuchs. Budova knihovny se měla stát nedílnou součástí plánovaného univerzitního městečka situovaného mezi ulice Kounicovu a Veveří. Kvůli hospodářské krizi však k realizaci novostavby nedošlo, přestože se za stavbu nové budovy knihovny postavila řada autorit a stávající prostory knihovny v Zemském domě byly již v této době zcela nevyhovující a nedostačující. Protože budova projektovaná Bohuslavem Fuchsem nebyla realizována, potýkala se knihovna i nadále s nedostatkem místa. V roce 1934 proto dalo ministerstvo školství tehdejšímu řediteli, Jaroslavu Sutnarovi, doporučení, aby svazky starších, méně používaných knih a časopisů byly uloženy mimo prostory knihovny a uvolněné místo bylo vyhrazeno pro nové přírůstky. Pomocí deponitářů měl být alespoň načas vyřešen kapacitní problém knihovny.

V roce 1931 byl vydán první Čítárenský a výpůjční řád Zemské a univerzitní knihovny. Přístup do čítárny byl povolen každému, kdo překročil věk 14 let, v případě doporučení ředitele školy i čtenářům mladším. Většina knih byla půjčována prezenčně, čtenáři si mohli do čítárny objednat maximálně tři knihy,

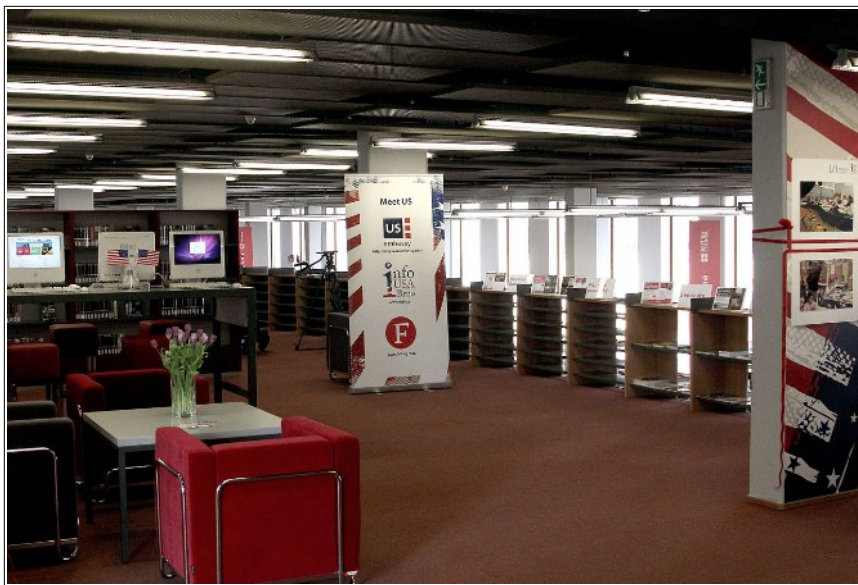
zábavné spisy a populární a politické časopisy se vydávaly jen na základě zvláštního povolení. Přístup k základnímu lístkovému katalogu byl umožněn výlučně vysokoškolským pedagogům. Právo půjčovat si knihy domů příslušelo pouze profesorům, dalším vyučujícím a studentům vysokých škol, učitelům středních škol, veřejným ústavům a organizacím; vědeckým a uměleckým pracovníkům se půjčovalo po složení peněžní zálohy 50 Kč. Veškeré služby poskytovala knihovna zdarma. Pro veřejnost byly studovny otevřeny od 8-13 a 14-19 hodin, půjčovna 9-12 a 15-19 hodin. Návštěvník mohl podat žádanku nejvýš na 3 díla a podané žádanky se vybíraly ze schránky po půl hodině.

Od roku 1935 se fond knihovny začal systematicky rozrůstat, neboť dne 28. května 1935 byla vydána vyhláška o povinném výtisku č. 118/1935 Sb. Knihovně od té doby docházela zdarma každá publikace vytištěná na Moravě a ve Slezsku. Knihovna také získala právo zakoupit do svých fondů za poloviční cenu publikace vytištěné v Čechách a na Slovensku. Právo povinného výtisku publikací vydaných v ČR má Moravská zemská knihovna v Brně dodnes.

Dne 1. května 1936 byly knihovně na 6 let pronajaty místnosti původní kavárny, které v této době vypršela 10letá smlouva. Do nových prostor byl přemístěn provoz pro čtenáře – všeobecná studovna s 234 místy, profesorská studovna s 24 místy, čítárna časopisů s 32 místy a půjčovna, ve které byl umístěn heslový, věcný a příruční lístkový katalog. V létě 1936 bylo provedeno generální přestěhování celého skladiště. K 31. prosinci 1936 měla knihovna ve fondu 371 002 svazků.

V době druhé světové války knihovna fungovala skoro bez omezení. Pro ochranu fondu byl již v roce 1938 ve sklepení Zemského domu vybudován bezpečný kryt pro uložení vzácných tisků. Výdejna, předšň a čítárny byly opatřeny modrými žárovkami, které měly nahradit normální osvětlení v případě poplachu. Při leteckém náletu na Brno v listopadu 1944 byly částečně zasaženy i prostory knihovny v budově Zemského domu III. Po tomto zásahu započala tehdejší německá správa knihovny stěhovat část fondu do externích depozitářů a nechala upravit část sklepů Zemského domu, kam byla také část fondu uložena. Vlastní činnost knihovny pak byla zredukována na nejnižší míru. V květnu 1945 převzala správu knihovny revoluční garda, která vedením knihovny pověřila Marii Steppanovou. Dne 2. května 1945 došlo k otevření knihovny a 22. května 1945 byl zahájen její provoz pro širokou veřejnost.

Nejdříve sice v provizorním režimu, ale protože knihovna nebyla výrazně poškozena válečnými událostmi, byla plně zprovozněna během roku 1945, kdy byla po prázdninách otevřena i velká studovna. V květnu 1945 byla také stávající knihovna rozšířena o další místnosti, které dříve sloužily provozu Brychtovy kavárny. Jednalo se o mramorový sál nacházející se v podzemí, Brychtovy kanceláře a obytné místnosti. O část Brychtova bytu bylo rozšířeno výpůjční oddělení, obytné pokoje byly zařízeny pro úředníky z oddělení heslového katalogu, informační služby i pro popis. V mramorovém sále byly nejdříve uskladněny německé knižní konfiskáty a následně tato místnost sloužila jako skladiště. V roce 1949 došlo po zrušení zemského zřízení ke změně názvu knihovny na Universitní knihovnu. Ve stejném roce došlo také k rozšíření knihovny o 25 místností v prvním poschodí nad studovnami, které byly upraveny pro knihovní potřeby. Uvolněné místnosti v přízemí knihovny byly adaptovány na skladiště a dílny. Čítárny byly doplněny novými stoly a také byly učiněny přípravy k zařízení knihařské dílny, kam byla do konce září 1949 dodána většina potřebných strojů, takže knihařská dílna začala svůj provoz 1. července následujícího roku. V této době bylo také zřízeno Oddělení rukopisů a starých tisků, v jehož čele stál Vladislav Dokoupil. Díky tomuto oddělení byla zachráněna řada klášterních i šlechtických knihoven. Po sistaci klášterů v roce 1950 převzala knihovna do správy jejich knihovny z brněnského a jihlavského kraje, které byly zachovány v původních celcích, většina i na původním místě.

Znovuotevření Americké knihovny.

I v poválečných letech se knihovna potýkala s nevyhovujícími prostory, nedostatkem personálu

a nevyhovujícími podmínkami. K 31. prosinci 1950 bylo v knihovně celkem 678 122 zpracovaných a 305 000 nezpracovaných svazků. Knihovna měla 72 zaměstnanců, z toho jich v knihovně působilo 67. I kvůli neustále se zvětšujícímu fondu a zajištění plynulého provozu knihovny usilovalo vedení knihovny v průběhu 50. let 20. století o stavbu nové budovy. Z roku 1951 pochází projekt novostavby knihovny z ateliéru Jiřího Krohy. Nová budova měla nabídnout návštěvníkům to, co knihovna dosud postrádala: několik specializovaných studoven a badatelen, klubovny, kuřárny, písárny, přednáškový, koncertní a výstavní sál apod. Nakonec ani tato stavební realizace nebyla uskutečněna.

V roce 1958 byla reorganizována síť státních vědeckých knihoven. Na základě této reorganizace došlo 1. listopadu 1958 ke sloučení Universitní knihovny, Státní pedagogické knihovny a Technické knihovny do společného celku pod názvem Státní vědecká knihovna v Brně (SVK). Organizační sloučení knihoven bylo provedeno na základě výnosu ministerstva školství a kultury ze dne 26. června 1958, čj. 01202/58 taj. Státní vědecká knihovna v Brně byla právnickou osobou a samostatnou rozpočtovou organizací a původním specializovaným knihovnám, které se po roce 1958 staly její součástí, bylo ponecháno jejich vedení, které se zodpovídalo řediteli Státní vědecké knihovny. Státní vědecká knihovna byla centrální institucí a jako taková měla na starost i organizaci zadávání zakázek nebo doplňování fondu. S fungováním knihovny je také spojeno vydávání metodických příruček, bibliografických soupisů a odborných publikací. Od roku 1976 se Státní vědecká knihovna stala regionálním centrem knihovnických a informačních služeb a stála v čele jednotné soustavy knihoven Jihomoravského kraje. V 70. letech v knihovně také vzniklo odborné pracoviště bibliograficko-informační služby, z jehož iniciativy byly vydávány četné soupisy knih nacházejících se ve fondu knihovny nebo v moravských klášterních knihovnách. Od 1. ledna 1991 přešla Státní vědecká knihovna v Brně pod přímé řízení Ministerstva kultury ČR a roku 1993 se vrátila k historickému názvu Moravská zemská knihovna v Brně. Počátek 90. let přinesl výrazné změny v dosavadním fungování knihovny, začal být používán automatizovaný systém pro zpracování knihovnických záznamů Aleph, ve spolupráci s Národní knihovnou ČR, Slovenskou národní knihovnou a Univerzitní knihovnou v Bratislavě začal být vytvářen souborný katalog CASLIN.

V roce 1995 byla na pobočce v Solniční ulici otevřena studovna Hudebního oddělení, prvního plně automatizovaného úseku knihovny. V roce 1996 byl zahájen provoz Rakouské knihovny, která do Moravské zemské knihovny v Brně přešla z katedry germanistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. O rok později následovalo otevření Německé knihovny, jako pobočky Goethe Institutu. V roce 2002 MZK v Brně otevřela na základě dohody s Britskou radou v Brně Anglickou knihovnu a v červnu 2005 byla slavnostně otevřena INFO USA – Americká knihovna. Roku 2010 byla knihovna výrazným způsobem renovována. Mezi největší změny patřilo přestěhování Zahraničních knihoven, které dříve sídlily v budově v Solniční ulici, do hlavní budovy MZK, konkrétně do 2. patra. Původní Studovna humanitních věd byla přesunuta do 4. a 5. patra. Studovna technických věd se spojila se Studovnou biologických věd do Studovny přírodních a technických věd, která je nyní umístěna v 6. patře. Rovněž byly posíleny služby a knihovna prodloužila svoji otevírací dobu do 22 hodiny. Čtenářům byly také přiděleny čipové karty, které umožnily čtenářům snadnější kopírování a skenování. Knihovně byl také přidělen nový vizuální styl, umožňující uživateli lepší orientaci v budově.

Moravská zemská knihovna zprostředkovává meziknihovní výpůjčky nejen z tuzemska, ale i ze zahraničí (pro Jihomoravský kraj). Tato služba je zpoplatněna, není zahrnuta do čtenářského poplatku. Pracovníci knihovny na požádání vyhotovují odborné rešerše a poskytují individuální konzultace. Moravská zemská knihovna vytváří celorepublikovou bázi českých a moravských periodik.

Moravská zemská knihovna pořádá výukové kurzy práce s elektronickými informačními zdroji a speciální školení pro knihovníky. V prostorách knihovny jsou pořádány i veřejné přednášky, vstupní prostory slouží pro drobné výstavy. Moravská zemská knihovna vykonává poradenskou a konzultační činnost pro knihovny Jihomoravského kraje, vypracovává metodické plány, vede statistiku knihovnických činností. Zajišťuje vzdělávání knihovníků, servis automatizovaného knihovního systému. Knihovna vydává časopis DUHA, určený knihovnám v Jihomoravském kraji. Z pověření Ministerstva kultury vyhledává Moravská zemská knihovna každoročně projekt Česká knihovna. Jeho účelem je podpora nákupu nekomerčních titulů uměleckých děl české literatury a děl literární vědy a kritiky pro veřejné a vybrané vysokoškolské knihovny.

Moravská zemská knihovna rovněž zpřístupňuje digitální dokumenty prostřednictvím své digitální knihovny. Ta obsahuje dokumenty, které byly jednak digitalizovány z různých dřívějších projektů (VISK6, VISK7, EuropeanaTravel), ale zároveň je digitální fond průběžně doplňován dalšími dokumenty z digitalizačního centra MZK, které knihovna provozuje. V digitální knihovně Moravské zemské knihovny

se nacházejí: noviny a časopisy (213 titulů, např. starší vydání Lidových novin včetně článkové bibliografie, Národních listů, Rovnosti atd.), rukopisy a staré tisky (428), mapy (643), archiválie (113), hudebniny (26), monografie (4269), výběrově novější česká a zahraniční literatura, např. vybrané knihy od nakladatelství Academia, obsahy CD z fondu MZK, zvukové dokumenty (nahrávky z gramofonových desek).

Krajská knihovna

Krajská knihovna je podle České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy definována jako veřejná knihovna zpravidla univerzálního charakteru, jejímž zřizovatelem je příslušný orgán kraje. Obvykle plní také funkci základní (městské) knihovny v místě sídla. V systému knihoven zajišťuje také regionální funkce. Existenci krajských knihoven garantuje Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Krajské knihovny jsou zapsány v evidenci knihoven Ministerstva kultury, zřizují a spravují je příslušné orgány kraje. Povinností těchto knihoven je spolupracovat s Národní knihovnou při zpracování národní bibliografie a souborného katalogu, zpracovávat a zpřístupňovat regionální informační databáze a jsou nadřazeny základním knihovnám.

Seznam krajských knihoven v Česku:

Jihočeský kraj - Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
Jihomoravský kraj - Moravská zemská knihovna
Karlovarský kraj - Krajská knihovna Karlovy Vary
Královéhradecký kraj - Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Liberecký kraj - Krajská vědecká knihovna v Liberci
Moravskoslezský kraj - Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
Olomoucký kraj - Vědecká knihovna v Olomouci
Pardubický kraj - Krajská knihovna v Pardubicích
Plzeňský kraj - Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje
Středočeský kraj - Středočeská vědecká knihovna v Kladně
Ústecký kraj - Severočeská vědecká knihovna
Kraj Vysočina - Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod
Zlínský kraj - Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (dále jen SVK PK) je veřejnou knihovnou, která zajišťuje všem občanům rovný přístup k informacím. Fond této knihovny je univerzální. Ve svém fondu shromažďuje dokumenty regionálního charakteru. Zřizovatelem instituce je Plzeňský kraj. Služby jsou poskytovány v souladu s Knihovním řádem SVK PK a zpoplatněny dle Ceníku služeb SVK PK.

název se změnil na Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. Hlavní budova knihovny sídlí ve Smetanových sadech v budově bývalého dominikánského kláštera.

Knihovna byla založena v roce 1950 jako Státní studijní knihovna. Zřízení knihovny reagovalo na založení plzeňských vysokých škol, Lékařské fakulty Univerzity Karlovy, Vysoké školy strojní a elektrotechnické a Pedagogické fakulty. Knihovna byla umístěna do komplexu budov kláštera dominikánek. Základem knihovnických sbírek se stala Knihovna městského historického muzea. Od roku 2001 je knihovna na základě knihovního zákona organizační složkou Plzeňského kraje. Její

Oddělení zahraničních knihoven, která jsou samostatnými pracovišti Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, sídlí v tzv. Evropském domě na náměstí Republiky 12. Knihovna pro nevidomé sídlí v Jagellonské ulici 1. Knihovna má ve své správě knihovnu Františkánského kláštera v Plzni, která obsahuje 187 prvotisků a 3 500 starých tisků. Od roku 1963 disponovala knihovna právem úplného povinného výtisku. V té době ve svých sbírkách shromažďovala veškerou produkci vydávanou na územní tehdejšího státu. V roce 1966 vyšel zákon o neperiodických publikacích, který změnil práva povinného výtisku. Od té doby má knihovna nárok na regionální povinný výtisk a povinný výtisk periodik. V roce 1978 byl založen hudební kabinet a Knihovna pro nevidomé.

Další rok vznikla speciální studovna. Ta poskytuje uživatelům bibliografické služby, rešeršní služby a speciální technické informace. Knihovna také vlastní speciální cizojazyčné fondy. V roce 1995 byla otevřena Rakouská knihovna. V roce 1998 Německá knihovna Goethe-Institutu. Anglická knihovna byla otevřena 1. února 2002. V roce 2002 přešla pod správu knihovny a současně je podporována Britskou radou. Poslední cizojazyčnou knihovnou je Románská knihovna, otevřená od 5. října 2016. Knihovna dále ve svých fondech vlastní knihovny významných regionálních osobností.

SVK PK má ve svých sbírkách tyto knihovny: Knihovna Městského historického muzea, Regionální fond, Knihovny významných osobností (Emil Felix, Vladimír Hubka, Otakar Kurliš-Randa, Ladislav Lábek, Antonín Špelda) a Historické fondy. K 31. prosinci 2020 zahrnoval fond knihovny 2 006 258 dokumentů.

zdroj wikipedia

Městská knihovna Horšovský Týn

Městská knihovna se nachází v centru města, na adrese náměstí Republiky 102. Ve 2. polovině

19. století zde vznikl přestavbou původně tří měšťanských domů hotel Forster (Gasthof Forster), druhý největší hotel na náměstí. V přízemí sídlila od roku 1869 družstevní spořitelna a pojišťovna, která zajišťovala pro místní podnikatele většinu úvěrů a v roce 1913 celý objekt převzala do vlastnictví. Po 2. světové válce nebyl provoz hotelu obnoven. Nakrátko působila v části objektu lidová vývařovna. Pouze spořitelna fungovala v budově až do počátku 90. let minulého století. Dnes patří dům městu a je v něm umístěna městská knihovna.

První zápis do Přírůstkového seznamu

knihovny v Horšovském Týně se datuje do roku 1969. Zápisy a veškerá evidence knih byla prováděna ručně. Knihovna spadala pod Národní výbor a Krajskou knihovnu v Domažlicích. Městská rada v Horšovském Týně zřídila svým usnesením v Horšovském Týně veřejnou knihovnu s platností od 1. ledna 1991. Ve stejném roce došlo k postupnému přechodu knihovního fondu do PC programu, knihovního systému Lanius. Knihovní počítačové systémy usnadňují evidenci a vedení knihovního fondu a zpřístupňují čtenářům nahlížení do online katalogů knihoven.

V roce 2013 a 2014 čekaly knihovnu velké rekonstrukce a předělání prostor do současné podoby.

Od roku 2001 pořádá knihovna Noc s Andersenem, při které děti 4. a 5. tříd stráví jednu noc v knihovně. Mezi tradiční program Noci patří také návštěva zámku a soutěže. 1. 4. 2005 byl v knihovně u příležitosti Noci s Andersenem zasazen strom Pohádkovník.

Od roku 2004 knihovna v měsíci červnu slavnostně vítá prvňáčky mezi nové čtenáře. Děti jsou pasovány na čtenáře a přivítány mezi rytíře Řádu čtenářského.

Od roku 1997 pořádá knihovna Literární shrabování. Akce je určena všem věkovým kategoriím. Všichni, kteří mají chuť psát, mohou posílat do knihovny své literární příspěvky, které jsou na podzim vydány v Almanachu literárního shrabování a celá akce je zakončena slavnostní vernisáží.

Knihovna dále pořádá besedy pro děti základních, speciálních a středních škol a besedy pro dospělé. Pořádá Knižní výzvu, vyhlašuje anketu Knihy roku a vydává měsíčník Knižní zpravodaj.

K absenčnímu půjčování registrovaným čtenářům nabízí nejen knihy, ale i časopisy, audioknihy, společenské hry a tématické kufříky.

V roce 2022 má ve fondu zhruba 17 500 publikací.

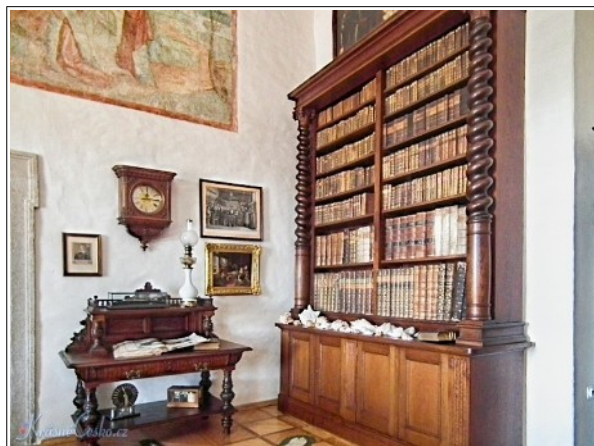
Zámecká knihovna Horšovský Týn

V Horšově stával již ve 12. století opevněný biskupský dvorec, který asi v polovině 13. století přestal

z fortifikačních důvodů vyhovovat požadavkům své doby. Proto byl na skalnatém ostrohu v blízké kupecké osadě zvané Týn – později Horšovský – jedním z pražských biskupů vystavěn opevněný raně gotický hrad. Ten je dnes patrný v interiérech, z nichž je nejceněnější raně gotická kaple. Po husitských válkách hrad přechází z církevních rukou do rukou světských feudálů. Jako jedni z prvních šlechtických rodů sem přicházejí Ronšperkové, páni z nedalekých Poběžovic. Okolo roku 1535 toto panství od nich získal do svého držení významný český rod pánů z Lobkovicz. Prvním

byl Jan mladší Popel z Lobkovicz, který zastával významné úřady v zemi a těšil se přízni krále Ferdinanda I. V roce 1547 vznikl ve městě rozsáhlý požár, který se rozšířil i na hrad a vážně jej poškodil. Roku 1550 nechal Jan přestavět toto polorozbořené sídlo na zámek v novém, tehdy moderním renesančním slohu. V této podobě se zámek dochoval až do dnešní doby. Dědic Jana Popela, syn Vilém, byl odsouzen za účast na Stavovském povstání k trestu smrti a ke konfiskaci majetku. V roce 1623 panství koupil za nepatrný obnos jako levný pobělohorský konfiskát štyrský hrabě Maximilian Trauttmansdorff – císařský diplomat. Trauttmansdorffové vlastnili zámek více než 300 let až do roku 1945, kdy na základě Benešova dekretu správu nad ním převzal stát. V roce 1996 byl celý areál pro svoji nesmírnou historickou hodnotu prohlášen národní kulturní památkou.

Charakteristika knižní sbírky: Kmenová knihovna. Původní majitel: kníže z Trauttmansdorff-Weinsbergu. Knihovna obsahuje díla starší historická a juristická, z 19. století pochází beletrie a genealogické publikace. Součástí fondu je také vídeňská knihovna rodu s razítkem se jménem rodu. Rozsah: 14 472 svazků. Část knihovny je označena razítkem se jménem vlastníka.

Nejstarší knihovna – Aššurbanipalova knihovna

Aššurbanipalova knihovna byla vyhlášená starověká knihovna v Ninive, jednom z hlavních měst Asýrie. Byla založena novoasyrským králem Aššurbanipalem někdy kolem poloviny 7. století př. Kr. Po Aššurbanipalovi vládli již jen 4 králové, poté byla Asýrie zničena Babylóňany a Médy.

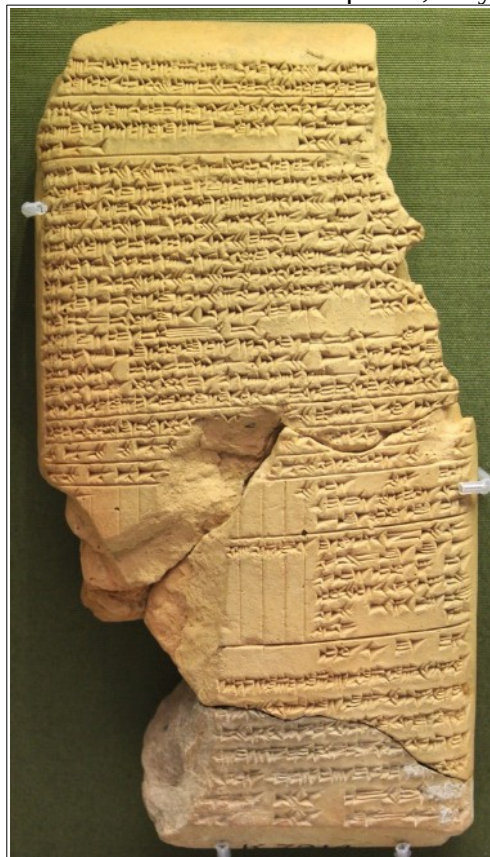
Aššurbanipal je známý jako jediný asyrský král, který o sobě (ve svých nápisech) tvrdí, že umí číst i psát. Prezentoval se svým vzděláním, pravděpodobně z toho důvodu inicioval vznik knihovny. Ta obsahovala nejrůznější texty: eposy, mýty, kultovní texty, modlitby, zákony, lexikální i gramatické texty, díla věnující se lékařství, matematice, astronomii a další. Celkový počet tabulek, které se nacházely v knihovně, se podle zdrojů liší. Běžně se uvádí počet v rozmezí 25 tisíc až 30 tisíc tabulek. Celkový fond knihovny se pak odhaduje asi na 5 tisíc děl. Největší zastoupení tabulek je dnes uchováno v Britském muzeu.

Vznik knihovny inicioval král Aššurbanipal, který vysílal do všech koutů své říše písaře, aby opisovali staré knihy. Mnoho tabulek obsahuje větu „Ze starého prvopisu opsáno a potom ověřeno“, což ukazuje, že písaři museli pečlivě dbát na přesný přepis. Části některých textů obsahují slova jako nevím, zničeno či seřeno. Vznikaly také obsahy a výtahy z knih. Uchovávaní tabulek je záhadou. Sir Austen Henry Layard, který vykopal Ninive, ve své zprávě píše pouze o dvou místnostech, ve kterých knihy byly. Je možné, že se sem tabulky propadly z hořejší místnosti zvané Lví pokoj. Některá díla obsahovala i přes sto tabulek.

Každá hliněná tabulka má své jméno a pořadové číslo. Slavný epos Enúma eliš se skládá ze sedmi tabulek, přičemž každá tabulka má nadpis Enúma eliš a pořadové číslo (1, 2, 3 ad.). Řádek, kterým např. první tabulka skončila, byl na začátku tabulky druhé, čímž byla určena správná návaznost textu. Větší tabulky obsahují jméno písaře a označení vlastníka ((Palác) Aššurbanipala, krále světa, krále Asýrie). Co se týče katalogů, zachovaly se pouze zlomky. Celkový katalog, existoval-li, nebyl nalezen.

Texty byly „písaři“ ryty (resp. obtiskovány) do hliněných tabulek písmem zvaným klínopis. Významné tabulky byly vypalovány, takže požár královského paláce tabulky paradoxně zachránil, i když se rozbily na více kusů. Nově vytvářené opisy byly ryty v asyrské formě akkadštiny. Obvykle byl využit tzv. interlineární překlad, tedy vždy řádek textu v originále a pod ním řádek překladu. V knihovně se našla některá známá díla, zejména pak epos o stvoření světa Enúma eliš a Epos o Gilgamešovi. Příběh o uruckém králi Gilgamešovi byl velice důležitý pro další rozvoj literatury. Obsahuje mnoho později použitých motivů (vznik světa, vznik člověka, potopa).

Knihovna zaniká spolu se zánikem Ninive roku 612 př. n. l., kdy bylo město napadeno Médy. V Aššurbanipalově paláci vznikl požár, ten ale fond knihovny nezničil, naopak přispěl ke zpevnění tabulek. Oheň tabulky zakonzervoval. Knihovna, která se nacházela v tzv. Lvím pokoji, se propadla a police shořely. V důsledku pádu se mnoho tabulek rozbilo.

Hliněná destička s texty nalezená v Ninive.

Největší knihovna světa – Knihovna kongresu

Knihovna Kongresu (angl. Library of Congress) je národní knihovna Spojených států amerických a vědeckovýzkumné středisko Kongresu spojených států. Sídlí ve Washingtonu, D. C. S počtem 155 miliónů knihovních jednotek jde o největší knihovnu na světě. První popud ke vzniku knihovny dal v roce 1800 prezident John Adams tím, že daroval kongresu svou knihovnu. Dále se knihovna v roce 1815 rozšířila ještě o knihovnu Thomase Jeffersona. Knihovna byla původně umístěna v sídle kongresu

USA – Kapitolu. Zanedlouho v knihovně vypukly rozsáhlé požáry, které zničily čtvrtinu knihovny. Také díky tomu byla v roce 1897 dostavěna nová budova – nyní zvaná Thomas Jefferson Building – s velkou čítárnou, která pojme až 240 lidí, a s kupolí 37,5 m vysokou. Ve 20. století byly vedle původní budovy přistavěny dvě novější: John Adams Building (1939) a James Madison Memorial Building (1980). Kromě nich používá knihovna ještě 3 velké provozní budovy.

Library of Congress je největší knihovnou na světě. Obsahuje 40 milionů knih ve 470 jazycích, 100 milionů

předmětů a 58 milionů jiných dokumentů. 10 000 položek denně přibývá.

Knihovna nemá tzv. povinný výtisk, ale je úřadem pro přidělování copyrightů. Autor musí poslat 2 výtisky své knihy do 10 dnů od vydání, aby mu knihovna přiznala autorská práva. Má vlastní třídění LCC. Kromě všeobecných informací se zaměřuje na právní informace a udržuje americkou historii. Slouží nejen Kongresu, ale i dalším státním útvarům a veřejnosti. Zajímavostí je, že knihy se zde nepůjčují domů.

Instituce se zabývá též archivací fotografií. Zdigitalizovala např. více než 400 fotografií společnosti Haines Photo Company, které obsahují historicky cenné panoramatické záběry významných amerických míst z konce 19. století.

Nejdéle fungující knihovna na světě – al-Qarawiyyin

Fez je nejen tradiční červená pokrývka hlavy, ale také bývalé hlavní město Maroka, nazývané též Fes nebo Fás. Zde sídlí nejstarší stále fungující knihovna vůbec, al-Qarawiyyin. Patří k univerzitě, také nejstarší na světě, a byla otevřena v roce 859. Celé město je historickým pokladem zařazeným na seznamu světového dědictví UNESCO.

Lze tady najít unikátní literární klenoty, jaké byste jinde ve světě nenašli, včetně původních knih z 9. století. Ty nejdražší jsou přísně střeženy. Knihovnu si vzala na starosti architektka Aziza Chaoui a dle jejího návrhu byla provedena celková rekonstrukce. Znovu se otevřelo v roce 2016.

Výběr knih z naší knihovny, v jejichž názvu se vyskytuje slovo kniha, knihovník nebo knihovna

Sběratelé knih - Jaroslav Pízl

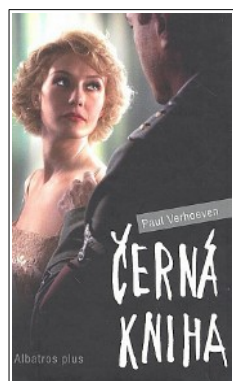
Sběratelé knih je román o dvou dějových liniích. Zároveň je to název neformálního společenství lidí fascinovaných dobrodružnou a detektivní literaturou, jejíž tituly si však mohou v nepříliš vzdálené budoucnosti, kdy se děj knihy odehrává, obstarat výlučně formou krádeže. Zaměřují se na opuštěné nemovitosti a bývalé místní knihovny, uzavřené pro nezájem veřejnosti. Při této činnosti narazí hlavní hrdina na zcela neznámý titul...

- román, - 214 stran

Zlodějka knih - Markus Zusak

Mladý australský autor sepsal silný, zajímavý a neobyčejně čtivý příběh. Jeho vypravěčem učinil Smrt. Smrt je zdánlivě nezúčastněný divák, s dokonalým odstupem, s osobitou perspektivou; má všechny předpoklady pro to být svědkem a vypravěčem. Ale příběh Liesel Memingerové je tak mimořádný, že i Smrt si musí přiznat zájem o živé lidi, dojetí z jejich utrpení, hořkost a úlevu z konců. I Smrt má srdce.

- válečný román, - 526 stran

Černá kniha - Paul Verhoeven

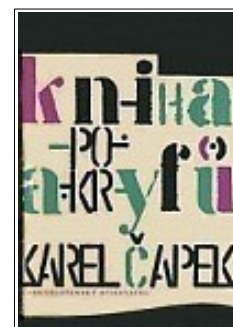
Černá kniha je novela, na základě níž vznikl úspěšný film režiséra nizozemského původu Paula Verhoevena. Verhoeven se tímto filmem vrací do nizozemské historie, do doby 2. světové války. Ráchel, židovská dívka a později nadějná zpěvačka, se s rodiči a bratrem Maxem přestěhuje do Nizozemska, a když Němci Nizozemsko obsadí, celá rodina se ukrývá.

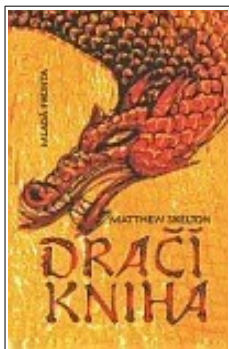
- válečný román, - 181 stran

Knihy apokryfů - Karel Čapek

Příběhy filozoficky traktované, v nichž autor dává biblické, historické či klasické literární látce soudobé vyznění.

- povídky, - 251 stran

Dračí kniha - Matthew Skelton

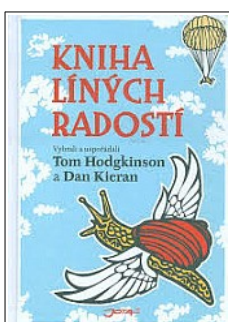
V oddělení vzácných tisků oxfordské univerzitní knihovny se skrývá prazvláštní kniha. Je plná prázdných stránek, a přitom je drahocennější než všechny ostatní. Je neúplná, a přitom jsou nejváženější vědci ochotni podniknout cokoli, jen aby ji dostali do rukou. Jenže kniha si svého majitele vybírá sama; a když si vybere, málem to stojí život jednoho kluka. Nebo snad dva? Jenže ty dva dělí půl tisíciletí... a spojuje je to nejpodivnější tajemství ze všech.

- fantasy, - 350 stran

Kniha domova - Josef Hora

Kniha obsahuje 5 básnických sbírek. Domov – napsal autor v ohrožení naší vlasti fašismem, vyzpíval v ní lásku k rodné zemi a její slavné minulosti. Máchovská variace – autor se přihlašuje k odkazu génia. Jan Houslista – lyricko-epická skladba, splynutí s domovem a vírou v lepší budoucnost. Rekviem – je nesena steskem za mrtvými a umírajícími přáteli. Popelka přebírá hrách – opojení i hrůza z životního proudu.

- poezie, - 188 stran

Kniha líných radostí - Tom Hodgkinson & Dan Kieran

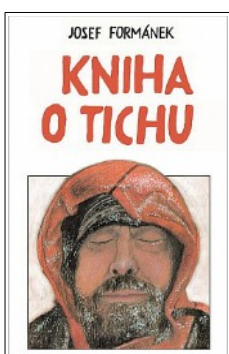
Dan Kieran a Tom Hodgkinson připravili skromně působící, ale mimořádně příjemnou a čtivou knížku úvah, postřehů a rad, jak si co nejlépe užít život. Spolu s dalšími jedenácti autory z okruhu Hodgkinsonova časopisu Idler nabízí nový, neotřelý pohled na lenošení, jež se v jejich podání stává cestou ke skutečně hlubokým prožitkům a jedinečným způsobem uvažování o světě.

- humor, - 211 stran

Kniha o biči - Vladimír Páral

Kniha o biči je mrazivým příběhem o moci a sexu i moci sexu, vzrušující novelou navazující na znepokojivé romány jako Historie O od Pauline Reage, Venuše v kožiše od Leopold von Sacher-Masoch či Trestanecká kolonie Franze Kafky.

- román, - 155 stran

Kniha o tichu - Josef Formánek

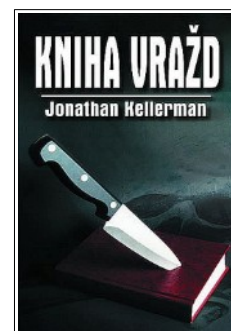
Nejosobnější kniha autora. Přestože není primárně o něm, ale o jeho blízkých, věcech mezi nebem i zemí a tichu. Sám autor jako anotaci ke knize napsal: „Je jiná než moje ostatní. Je o klidu. Je jinak psaná. Sama se poskládala podle toho, koho jsem potkal. Stal se ze mne obyčejný vypravěč neobyčejných příběhů opsaných od života.“

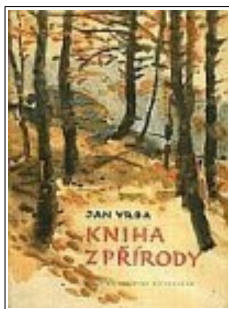
- román, - 203 stran

Kniha vražd - Jonathan Kellerman

Policejní psycholog Alex Delaware obdržel děsivou poštovní zásilku: album plné hrůzných fotografií zavražděných lidí. Jakmile spatří snímky Alexův přítel, detektiv Milo Sturgis, okamžitě ho upoutá jeden snímek. Je na něm mladá žena, bestiálně zmučená, uškrcená a pohozená nedaleko dálnice. Jejího vraha měl za úkol vypátrat právě Sturgis, tehdy policejní nováček - ale bohužel neuspěl... Nyní se s Alexovou pomocí pouští do případu znova...

- krimi, - 453 stran

Kniha z přírody - Jan Vrba

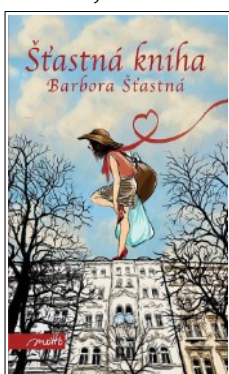
Kniha básní v próze obsahuje téměř sto črt, jimiž autor zasvěcuje čtenáře do kouzla přírody, do jejích skrytých dějů a proměn. Svým vznikem spadají četné prózy do doby první světové války, kdy byly otiskovány v Právu lidu. Zrcadlí se v nich ve formě jinotajů tehdejší těžké poměry v českých zemích, zápasy, pochyby i naděje českých lidí, promítnuté do života přírody.

- povídky, - 293 stran

Kniha zrcadel - Eugen Ovidiu Chirovici

Významný literární agent Peter Katz obdrží nedokončený rukopis nazvaný Kniha zrcadel a je z něj nadšený. Autor knihy Richard Flynn popisuje svá studia na univerzitě a svůj vztah se studentkou psychologie Laurou, chráněnkou slavného profesora Wiedera. Jedné noci těsně před Vánoci roku 1987 byl Wieder ve svém domě brutálně zavražděn, ale jeho smrt se nikdy neobjasnila. Peter Katz je přesvědčený o tom, že kompletní rukopis odhalí, kdo před pětadvaceti lety čin spáchal. Jenže chybí konec!

- krimi, - 307 stran

Šťastná kniha - Barbora Šťastná

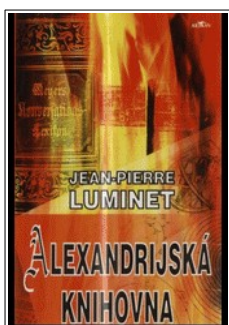
Taky vás někdy napadlo, že byste chtěli změnit svůj život? Odjet meditovat do Indie? Chovat bio ovce na Šumavě? Zachraňovat děti v Africe? Pracovat v baru na středomořské pláži? Taky mě to napadlo, ale upřímně řečeno... nechtělo se mi. Místo toho jsem vyzkoušela různé způsoby, jak být šťastnější, a přitom si nechat svůj život takový, jaký je: s manželem a dvěma dětmi, s bytem na hypotéku a normální pracovní dobou. A zjistila jsem, že štěstí si nechci schovávat na někdy jindy...

- román pro ženy, - 228 stran

Pařížská knihovna - Janet Skeslien Charles

Pařížská knihovna vychází ze skutečných událostí v Americké knihovně v Paříži, která se stala svědkem nejen lásek a snění, ale i hrdinství jejích zaměstnanců po nacistickém vpádu do Paříže. Příběh vás zavede skrze životní osudy Odile Souchetové do Paříže konce 30. let a nelehké doby nacistické okupace a následně do Montany na sklonku studené války, kde se prolíná s životem Lily, dívky z amerického maloměsta.

- historický román, - 358 stran

Alexandrijská knihovna - Jean-Pierre Luminet

Roku 642 dobylo Alexandrii vojsko generála Amrua. Měl za úkol splnit příkaz medinského kalifa Omara a spálit na milion knih, které byly uloženy ve slavné knihovně. Tím měl sprovodit ze světa to, co je v rozporu s islámem. Starý křesťanský filozof, židovský lékař a krásná a vzdělaná Hypatia se pokoušejí Amrua přesvědčit, aby chrám veškerého vědění lidstva neničil. Dokáže navzdory tomu Amru splnit svůj úkol?

- historický román, - 312 stran

Osvětimská knihovnice - Antonio G. Iturbe

Osvětim-Březinka – zdálo by se, že dnes už k tomuto divadlu hrůzy můžeme dodat jen velmi málo. A přece. Je tu pravdivý příběh několika útlých a zaprášených knížek, jejichž stránky drží pohromadě jen zázkamem, silou vůle a odvahy čtrnáctileté Dity, osvětimské knihovnice, strážkyně podivuhodného táborového tajemství. Příběhem literární Dity, jehož předlohou jsou vzpomínky skutečné, dnes osmdesátileté Dity Krausové, se vracíme k historii rodinného tábora, který existoval v Březince od září 1943 do července 1944 a jehož tragický konec, dodnes zahalen řadou neobjasněných okolností, představuje největší hromadnou vraždu československých občanů za druhé světové války.

- román, - 450 stran

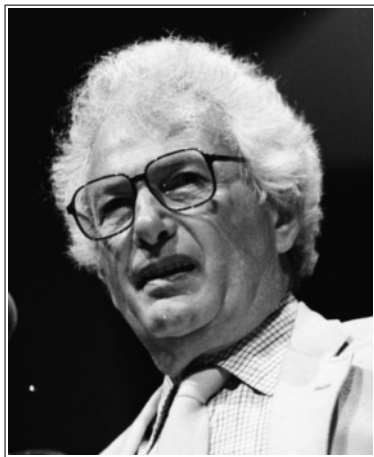
Mrtvá v knihovně - Agatha Christie

V knihovně domu manželů Bantryových, ctihodných a bezúhonných občanů vesničky St. Mary Mead, našla služebná mrtvolu krásné mladé blondýnky. Až dosud byla paní Bantryová přesvědčena, že podobné věci se dějí jen v románech – ale kdo ví, šeptají si lidé v okolí, krásné blondýnky často zmámí stárnoucí plukovníky, a když dojde k prozrazení... Paní Bantryová požádá o pomoc svou přítelkyni Jane Marplovou.

- detektivka, - 191 stran

Narození v květnu

Joseph Heller (1. květen 1923 – 12. prosinec 1999) byl americký spisovatel. Psal satirická díla, zejména novely a dramata.

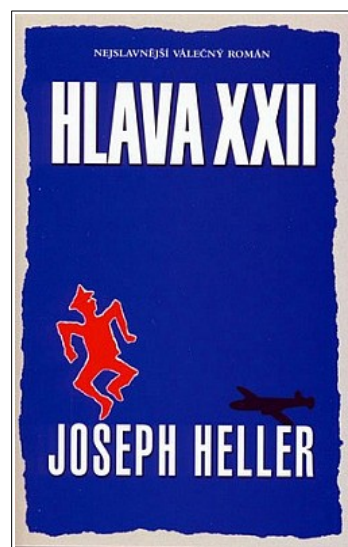
Narodil se v New Yorku. Oba jeho rodiče byli ruští židé. Jeho otec, Isaac Donald Heller, už byl jednou ženatý a měl dvě děti. Když jeho manželka zemřela, vzal si Lenu, Hellerovu matku, a s celou rodinou emigrovali z Ruska do Ameriky, kde se jim následně narodil Joseph. Isaac Heller zemřel, když bylo Josephovi pět let, a tak nechal už tak chudou domácnost pouze na matce a na starších sourozencích. Joseph měl sklony k psaní už od dětství. Povídky začal psát ještě na základní škole. Po střední škole šel rovnou pracovat. Jednu dobu byl poslíček, chvíli pracoval v továrně, a v devatenácti se přihlásil do války. Později se Joseph Heller zmiňuje, že válka pro něj a jeho vrstevníky byla záchrana. Většina z nich nevěděla, co se životem, a válka to vyřešila. Přidal se k letectvu a poslali ho na italskou frontu, kde si odlétal 60 letů jako bombometčík. Sebral tam také několik

motivů a zápletek do jeho známé knihy Hlava XXII. Joseph Heller se z války vrátil jako hrdina. Svou budoucí manželku, Shirley Held, potkal na prázdninách. Vzali se roku 1945 a následně odjeli do Kalifornie, na Jihokaliifornskou univerzitu, kam byl díky své vojenské službě přijat. V prosinci roku 1981 se u něj objevil Guillain-Barrého syndrom. Joseph Heller byl po dobu více než roku neschopen se hnout. Nakonec se ale zcela vyléčil, rozvedl se svou tehdejší manželkou a znovu se oženil se sestřičkou, která se o něj starala během jeho nemoci. S tou pak dožil až do své smrti. Zemřel 12. prosince roku 1999 na infarkt.

Hlava XXII

Hlava XXII je první a nejznámější román amerického spisovatele Josepha Hellera, vydaný roku 1961. Jde o jeden z nejvýznamnějších protiválečných románů 20. století. Pojednává o osudech a zážitcích posádky fiktivní americké letecké základny na středomořském ostrůvku Pianosa za druhé světové války a prostřednictvím černého humoru a vršení absurdních situací kritizuje krutost a nesmyslnost války a odlidštěnost armádní byrokracie.

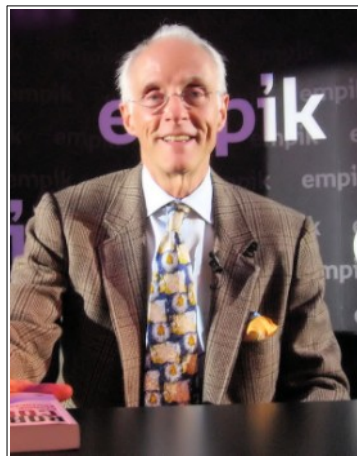
Hlavní postavou je kapitán Yossarian (syn syrských přistěhovalců, nebo spíše Arménů; v knize je nadřizovaný někdy přezdíván „Asyřan“), který se snaží uniknout letecké povinnosti, protože si uvědomuje, že riskuje život, který pro něho znamená víc než vlast. Děj se odehrává zejména na ostrově Pianosa ve Středozemním moři, kde sídlí americká 256. bombardovací letka. Část děje se odbývá také v Římě, kam vojáci občas jezdí na dovolenou. Yossarian slouží jako bombometčík na bombardérech B-25 Mitchell a v cestě domů mu brání především Hlava XXII vojenského řádu. Ta mimo jiné říká, že letecké povinnosti může být zbaven ten, kdo je uznán za psychicky narušeného, a zároveň požádá o uvolnění. Ovšem to, že o uvolnění požádá, svědčí o jeho psychickém zdraví, takže být uvolněn nemůže: to staví celou zápletku do absurdní roviny. Výraz Hlava XXII se stal jako označení takové logicky neřešitelné situace součástí běžného jazyka. Absurdita a nelidskost celé situace vysvítá rovněž z přístupu důstojníků k válce. Jejich chování má zajistit buď bezúčelné plnění rozkazů, posílení vlastního postavení a popularity bez ohledu na bojový úspěch (natož na životy svých podřízených), nebo případně ekonomický zisk. Příkladem je snaha plukovníka Cathcarta, aby pumy při náletech padaly co nejdříve od sebe, protože letecké

snímky pak vypadají nejlépe, a to bez ohledu na úspěšnost samotné bojové akce. Ilustrací ad absurdum vyvedeného kapitalistického pragmatismu je pak figura zásobovacího důstojníka Mila Minderbindera, který obchoduje s vlastní armádou i s nepřítelem a v důsledku získává větší moc než samotná generalita. Podobně nepřiměřený vliv ve svých rukou soustředí také „bývalý svobodník“ Wintergreen, který byl sice opakovaně degradován pro pokusy o dezerci, ale díky své funkci správce pošty získává kontrolu nad informacemi předávanými mezi veliteli. Yossarian vidí každý den umírat či mizet své přátele i další oběti nesmyslné války, denně bojuje s vojenskou byrokracií a s nelogickými předpisy. Válka je popsána jako absurdnost, v níž není lidský život důležitý, jde jen o čísla, rozkazy, dobyté kóty. Yossarian se záměrně chová jako blázen, občas se pokouší o recesi a snaží se za každou cenu dostat domů. Často pobývá v nemocnici se simulovanými nemocemi, aby se vyhnul výkonu služby. Po návratu z nemocnice obvykle zjistí, že plukovník Cathcart opět zvýšil počet povinných letů (misí) a uvědomí si, že schováváním svůj pobyt v armádě jen prodlužuje. Podléhá panickému strachu, že válku nepřežije a při náletech se jen snaží vyhnout protiletcecké palbě nepřítele. Tato v podstatě zbabělá taktika mu paradoxně přináší nečekané úspěchy a dokonce má být vyznamenán válečným křížem; poctu si však pokazí tím, že k dekorování se dostaví nahý. Když je počet letů opět zvýšen, odmítne se jich dál zúčastňovat. Nadřízení si s ním už nevědí rady, a tak mu nabídnou, že ho propustí, pokud bude armádu všude chválit. Yossarian nejdřív na tuto dohodu přistoupí, později si to ale rozmyslí, protože jedinou možnost záchranu vidí v útěku.

v naší knihovně: *Gold za všechny peníze, Hlava XXII, Něco se stalo, Zavíráme!*

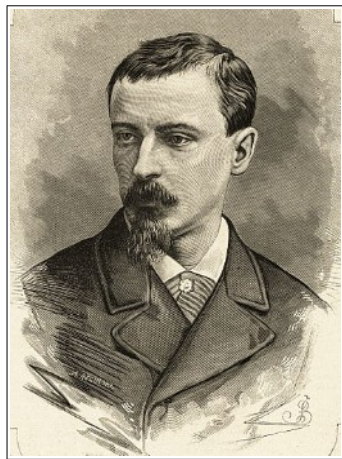
Robin Cook (4. květen 1940) je americký lékař a spisovatel, který se proslavil zejména thrillery z oblasti medicíny.

V roce 1966 absolvoval úspěšně medicínu na Kolumbijské univerzitě. Po studiích působil na chirurgii Queenské nemocnice v Honolulu, sloužil v americkém námořnictvu a dosáhl hodnosti poručíka. V roce 1971 nastoupil na oční kliniku v Massachusetts, kde zůstal až do roku 1975. Následně si otevřel soukromou ordinaci v Bostonu, kde v roce 1977 napsal román *Kóma*, který se ihned po vydání stal bestsellerem a o necelý rok později se dočkal jako Cookova první kniha i filmového zpracování. Také některé z jeho dalších knih (včetně *Kómatu*) se dočkaly i filmové podoby. Píše převážně romány z lékařského prostředí (výjimku tvoří *Sfinga* z roku 1979). Některá z jeho děl jsou nadčasová, převážně však dost přesně popisuje prostředí současné medicíny. I když se tedy jeho díla v mnoha případech stávají sci-fi, reálně zapadají do současného světa a jsou kritikou přijímána velmi příznivě.

v naší knihovně: *Blízký konec, Deformace, Epidemie, Horečka, Chromozom 6, Invaze z galaxie, Kóma, Mutace, Muž, který si hrál na Boha, Nákaza, Osudná léčba, Planeta Interterra, Pojistka smrti, Slepota, Toxin, Znamky života*

Henryk Sienkiewicz (5. květen 1846 – 15. listopad 1916) byl polský spisovatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1905. Největší slávu získal svými historickými romány, týkajícími se polských a křesťanských dějin. Představitel polského pozitivismu. Psal rovněž pod pseudonymem Litwos.

Sienkiewicz se narodil roku 1846 ve vesnici Wola Okrzejska v Łukóvském kraji. Pocházel ze středního šlechtického stavu. Otec Józef Sienkiewicz byl zámožným statkářem. Sienkiewicz proto prožil své dětství mezi vesnickým lidem, což se projevilo nejen v námětech jeho povídek, ale i celým založením jeho povahy a sociálních názorů. Roku 1863 byl Sienkiewiczův otec donucen svůj statek prodat a odstěhovat se s celou rodinou do Varšavy. Zde Sienkiewicz vystudoval na univerzitě dějiny, které mu poskytly nejvíc námětů pro jeho rozsáhlé dílo, prodchnuté autorovým hlubokým pochopením pro neustálé, často krvavé úsilí vlastního národa o znovunabytí svobody a sociální spravedlnosti. Sienkiewicz, který již od mládí velmi četl, se úspěšně včlenil do

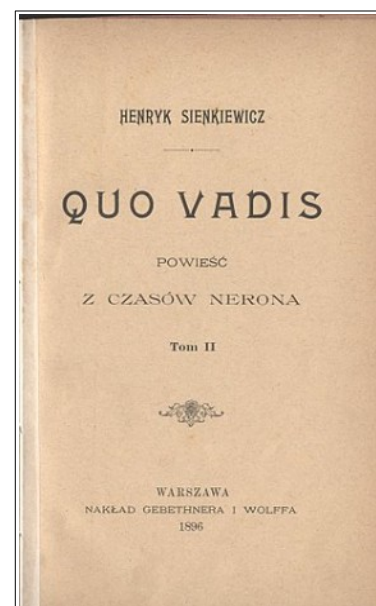
pozitivistické publicistiky a začal psát divadelní recenze i literárně historické studie. Brzy se objevily i jeho první beletristické pokusy, které brzy svým významem získaly převahu nad jeho novinářskou tvorbou. Obzory si Sienkiewicz rozšiřoval také zahraničními cestami. Již roku 1876 navštívil Německo, roku 1877

Belgii, Francii a Anglii a v témže roce se vydal na dlouhou cestu do Spojených států, kde žil romantickým životem jako jeden z členů fourierovské komunity mladých lidí uprostřed přírody jižní Kalifornie. Dále navštívil Itálii, Řecko, Turecko a Španělsko a roku 1891 odjel na lovecké safari do východní Afriky. Roku 1884 se stal jako už velmi populární spisovatel hlavním redaktorem varšavského *Słowa*. V té době byl autorem mnoha črt, povídek a novel, v podstatě realistických obrazů ze života, ve kterých na jedné straně vykreslil obraz bídy a zaostalosti nižších společenských vrstev a na druhé straně problematické, vnitřními rozpory zmítané postavy inteligentů, snažících se o nápravu. Po vypuknutí první světové války se Sienkiewicz usadil ve švýcarském městě Vevey, odkud organizoval pomoc polským obětem války a kde také roku 1916 zemřel.

Quo vadis

Quo vadis je román z roku 1895. Děj se odehrává v římském impériu za vlády císaře Nerona.

Název tohoto díla vychází ze staré křesťanské legendy, která je vylíčena v závěru románu: „Svatý Petr je v době Neronova pronásledování křesťanů přesvědčen svými stoupenci, aby odešel z Říma do bezpečí. Cestou potkává Ježíše Krista, který kráčí do města a Petr se ho překvapeně ptá: „Quo vadis, Domine?“ (Kam kráčíš, Pane?), „Když ty opouštíš můj lid, jdu do Říma, aby mě ukřižovali podruhé.“, odpovídá mu Ježíš. Poté se Petr obrací nazpět a později umírá na kříži stejně jako jeho Pán. Z pokory však, aby Ježíše nenapodoboval, si Sv. Petr vyprosí, aby jej ukřižovali jinak – hlavou dolů“. Vinicius se zamiloval do Lygie, dcery krále Lygů, která je už od mala jako rukojmí v domě vznešené římské rodiny Aulů. Zvyklý, že vše, co chce, dostane, nese velmi těžko Lygiinu nedostupnost. Když o všem poví svému strýci Petroniovi, oblíbenci císaře, dostanou s jeho pomocí Lygii z domu tak, že Petronius přemluví císaře Nerona, aby nechal dívku převézt do svého paláce. Tam se jí má Vinicius dvořit. Na večeri v paláci však opilý Vinicius Lygii prozradí, že zítra si pro ni přijedou jeho otroci, aby Lygii odvezli k němu domů. Ona ale nechce dělat milenkou Viniciovi, i když ho miluje. Když Viniciovi sloužící vedou Lygii do jeho domu, přepadnou je neznámí ozbrojenci a Lygii unesou. Jsou to křesťané, u nichž se pak dívka – rovněž křesťanka – skrývá. V té době ještě bylo křesťanství římskými úřady pronásledováno a jeho vyznavači se museli ukrývat v katakombách. Petronius chce Viniciovi pomoci a najme Chilóna, člověka z ulice, aby našel Lygii. Když Chilón Lygii najde, chce ji Vinicius s pomocí jednoho gladiátora unést, ale Lygii přijde na pomoc její osobní sluha, silný barbar Ursus, který gladiátora zabije a Vinicia zraní. Vinicius zjistí, že Lygie je křesťanka a když se mu znovu ztratí, chce se o křesťanství něco dozvědět. Zprvu si myslí, že ho Lygie nemiluje, protože je zaslíbená Ježíši Kristu, ale postupně se začne o křesťanské učení zajímat a dokáže Lygii chápat. Jednoho dne nechá zrudlý císař Nero zapálit Řím, aby dostal inspiraci pro dokonalou báseň, v níž chce opěvovat hořící Tróju. Když se to dozví Vinicius, spěchá do Říma, kde hledá Lygii. Ta je v bezpečí a Vinicius se nechá pokřtít. Nero se zalekne nespokojenosti lidu a hledá, na koho by svedl vinu za požár. Petroniův úhlavní nepřítel Tigellinus vnukne císaři nápad, že to byli křesťané. Petronius se svou obratnou řečí pokusí císaře přesvědčit, aby to nedělal, ale prohraje a pochopí, že musí zemřít. Začíná zatýkání křesťanů, které prozrazuje udavač Chilón. Lygie je také zatčena, protože ji nesnáší Neronova žárlivá manželka Poppaea. Křesťané včetně dětí jsou za žhářství odsouzeni k smrti upálením. Chilón se při pohledu na hořící oběti na kříži obrátí ke křesťanství, urazí císaře Nerona a prozradí, že město nechal zapálit sám Nero. Někteří křesťané včetně Ursa a Lygie mají být popraveni v aréně. Ursus přitom vysvobodí Lygii uvázanou na rohy pratura, když zvíře holýma rukama zabije. Stane se miláčkem davu a císař je donucen dát jim milost. Lygie a Vinicius odjíždějí do vyhnanství na venkov. Petronius je donucen k odchodu do svého venkovského sídla, kde má počkat na další rozkazy, zatímco Nero se vrací do Říma. Petronius pochopí, že se jedná o rozsudek smrti, uspořádá hostinu, na které se nepokrytě všichni baví, přečte jim dopis, který poslal Neronovi, a ve kterém píše pravdu a to, co si všichni o Neronovi myslí. Pak se svou milenkou Eunike spáchá sebevraždu. Nakonec v Římě proběhne povstání spojené se státním převratem, Nero je sesazen z trůnu, senátem prohlášen za nepřítele lidu a odsouzen k potupné smrti. Na útěku před povstalci raději sám spáchá sebevraždu.

v naší knihovně: *Křižáci, Na poli slávy, Potopa, Pouští a pralesem, Quo vadis, Starý sluha a jiné povídky*

Jeffery Deaver (6. květen 1950) je americký autor detektivních románů.

Narodil se v Glen Ellyn v americkém státě Illinois. Otec byl reklamní textař, matka byla hospodyňka, má sestru Julii Reece Deaverovou, která píše romány pro mládež. Svou první knihu, která se skládala z dvou kapitol, napsal, když mu bylo jedenáct. Nejdříve se živil jako folkový zpěvák a skladatel, hrál a zpíval po klubech v San Francisku a v Chicagu. Pak se přestěhoval do New Yorku a přihlásil se na práva. Když pracoval jako komerční právník na Wall Street, začal psát svůj první román. Je autorem třiceti dvou románů a tří sbírek povídek. Proslul zejména knihami s ochrnutým kriminalistou Lincolnem Rhymem nebo s filmařem Johnem Pellamem.

v naší knihovně: *Ďáblova slza, Dívčí hrob, Dvanáctá karta, Hodinář, Hořící drát, Hra na nikdy, Iluze, Katedrála hrůzy, Krvavá řeka, Kříže u cesty, Lekce smrti, Manhattan je můj život, Smrt pornohvězdy, Mělké hroby, Milenka spravedlnosti, Modrá sféra, Neklid, Ocelový polibek, Ostrý řez, Panoptikum, Pekelná kuchyně,*

Pokoj smrti, Prázdné křeslo, Rozbité okno, Říjnový seznam, Sběratel kůží, Spící panna, Tak trochu šílení, Zapadákov, Žhavé zprávy

Vlastimil Vondruška (9. květen 1955) je český historik, etnograf, publicista a spisovatel, autor především

historických detektivních příběhů. Publikoval také pod pseudonymem Jan Alenský. Jeho knihy patří dlouhodobě k nejvíce půjčovaným titulům v českých veřejných knihovnách. V 80. letech byl ředitelem historické části Národního muzea, později se přes 10 let jako podnikatel úspěšně zabýval výrobou kopií historického skla.

Vlastimil Vondruška se narodil roku na Kladně. Po absolvování kladenského gymnázia roku 1974 začal studovat historii a národopis na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kterou ukončil roku 1979. Společně s manželkou Alenou, která je teoretickou uměleckého řemesla, autorkou řady výtvarných návrhů a sklářských realizací a rovněž publicistkou, založil roku 1997 v Doksech sklárnu Královská huť, jejíž produkce byla zaměřena jednak na výrobu kopií historického skla dle originálů z muzejních sbírek, jednak na barevné hutní sklo dle vlastních autorských návrhů. Literatuře se věnuje

s přestávkami od mládí. Dosud napsal více než padesát vědeckých studií a článků o dějinách hmotné kultury, mnoho knih vědeckých a populárně naučných, asi čtyřicet historických románů pro dospělé (některé z nich pod pseudonymem Jan Alenský) a několik knih pro mládež. První knihu Příběhy plzeňských mordů si v roce 1994 vydal svým nákladem. Přízeň čtenářů si získal především sérií detektivních knih z doby vlády Přemysla Otakara II., ve kterých se také snaží vykreslit atmosféru středověku, život v tehdejší době a mentalitu tehdejších lidí. Hlavní postavou příběhů je vzdělaný a čestný rytíř a královský prokurátor Oldřich z Chlumu, který jako správce hradu Bezděz má také pravomoc vyšetřovat a trestat hrdelní zločiny v okolí. Druhá autorova série se odehrává ve druhé čtvrtině 16. století a jejím hrdinou je písař královské komory Jiří Adam z Dobronína. Vondruška spolupracoval s Českým rozhlasem na seriálu Intimní historie, který byl pravidelně vysílán od listopadu 2007 do dubna 2008 v rámci magazínu Zrcadlo a vznikl na podkladě stejnojmenné knihy. Autor v pořadu představoval zajímavosti z českých dějin a ze života lidí ve středověku. Vondruška se poměrně často vyjadřuje na besedách se čtenáři a v novinách a časopisech k aktuálnímu politickému dění a své názory zasazuje do historického kontextu. Kritiky a politickými odpůrci je označován za rasistu, pravicového populistu nebo za národovce. Za své názory na postavení žen a mužů ve společnosti je někdy považován za machistu. Nesouhlas mnohých historiků vyvolává Vondruška svou adorací středověku, názorem, že naše současnost je prakticky totožná s pádem starověkého Říma, zdůrazňováním významu Habsburské monarchie pro stabilitu ve střední Evropě a svými představami o cyklickém a fázovém vývoji kultur, lidovém antiklerikalismu a o aplikaci přírodní logiky na dějiny. Podle nich se Vondruška nezdráhá vystupovat jako historik s oprávněním vyjadřovat se kvalifikovaně k dění v současném světě, přičemž jeho analogie mezi minulostí a současností a aplikace historických zkušeností na současnost jsou často mylné. Podle historiků se Vondruška dopouští historických omylů a nepravd. Také jeho práce se zdroji není podle nich zcela poctivá. Dále je Vondruška kritizován za své vystupování proti islámským imigrantům, podporu prezidenta

Miloše Zemana, kritiku Evropské unie a elit, kterým prorokuje zkázu, protože nedbají na lid. Velké kritiky se dočkala zejména jeho kniha *Breviář pozitivní anarchie*, lze však najít i kladné ohlasy.

v naší knihovně: *Adventní kletba, aneb, Tři zločiny, které rozřešil královský prokurátor Oldřich z Chlumu, Apage Satanas!, Breviář pozitivní anarchie, Církevní rok a lidové obyčeje, Ďáblův sluha, Dobronínské morytáty, Dračí náhrdelník, Duch znojenských katakomb, Dýka s hadem, aneb, Tři zločiny, které rozřešil královský prokurátor Oldřich z Chlumu, Epištoly o elitách a lidu, Falešný tolar, Fiorella a Bratrstvo křišťálu, Fiorella a záhada mrtvého netopýra, Husitská epopej 1.– 7., Intimní historie, Jáchymovští démoni, Ještě že nejsem kat, Jičínské pole mrtvých, Klášterní madrigal, Královražda na Křivoklátě, Králův dluh, Krev na kapradí, Krev na lopuchu, Kronika zániku Evropy, Kryptologie, šifrování a tajná písma, Křišťálový klíč 1. – 4., Letopisy královské komory 1. – 6., Město, Mezi tíarou a orlicí, Mrtvý posel, Neviditelní, Nitranská brána smrti, O svobodě myšlení, Oldřich z Chlumu, Olomoucký bestiář, Osmanský tábor, Osudný turnaj, Pečet' smrti, Podivná svatba na Lichnici, Pomsta bílého jednorozce, Prodavači ostatků, Prokletí brněnských řeholníků, Přemyslovská epopej 1. – 4., Příběhy o úkladech a intrikách, Případ nešťastného šlechtice, Případ plzeňských mordů, Román o růži, Řemesla a výroba, Sběratelé ostatků, Smrt ve Vratislavi, Spiknutí oběšenců, Strana štěstí, aneb, První parlamentní defenestrace, Strážce boleslavského mysteria, Tajemství abatyše z Assisi, Ulička hanby, Umělecké kovářství, Vesnice, Vládcové ostatků, Vražda v ambitu, Vzpouza goliardů, Záhada zlaté štoly, aneb, Tři zločiny, které rozřešil královský prokurátor Oldřich z Chlumu, Zdislava a ztracená relikvie, aneb, Tři zločiny, které rozřešil královský prokurátor Oldřich z Chlumu, Zločin na Bezdězu, Zloději ostatků, Znamení Jidáš, Znamení rožmberské růže, aneb, Tři zločiny, které rozřešil královský prokurátor Oldřich z Chlumu, Život staré Šumavy*

Radka Třeštíková (13. květen 1981) je česká spisovatelka, blogerka a právnička.

Vyrůstala ve Veselí nad Moravou. Vystudovala práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. V rámci programu Erasmus byla rok ve Španělsku, kde začala psát první povídky. Sedm let působila ve funkci firemního právníka. Kvůli jejímu stylu psaní se jí mnohdy přezdívá „Viewegh v sukni“. V roce 2012 se provdala za Tomáše Třeštíka, fotografa a syna režisérky a dokumentaristky Heleny Třeštíkové. Mají spolu děti Elu a Jonatána. Od devatenácti let žije v Praze.

v naší knihovně: *Bábovky, Dobře mi tak, Foukneš do pěny, Osm, Tajemství, To prší moře, Veselí*

Michail Afanasjevič Bulgakov (15. květen 1891 – 10. březen 1940) byl ruský a sovětský prozaik, dramatik a lékař první poloviny 20. století.

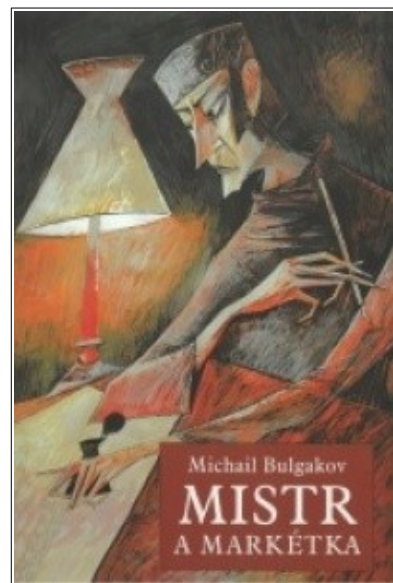

Narodil se v Kyjevě jako nejstarší syn Afanasije Bulgakova, profesora teologie, a Varvary Michailovny, bývalé učitelky. Jeho sourozenci bojovali v řadách bílé armády a po občanské válce emigrovali do Paříže. Sám jako polní doktor skončil na Kavkaze, kde začal pracovat jako novinář. I přes svou oblíbenost u stalinského režimu ve 20. letech nesměl Bulgakov emigrovat ani navštívit své bratry na západě. V roce 1913 se oženil s Taťánou Lappovou. V roce 1916 absolvoval Lékařskou fakultu Kyjevské univerzity a následně působil jako polní doktor v první světové válce. V roce 1921 se přestěhoval do Moskvy. O tři roky později se rozvedl a oženil se s Ljubou Bělozerskou. V roce 1932 se oženil potřetí. Poslední desetiletí svého života pracoval na románu *Mistr a Markétka*, publikovaném až třicet let po autorově smrti, v roce 1967. Psal divadelní hry, kritiky, povídky a několik překladů a divadelních

přepisů. Většina jeho prací však skončila v šuplíku na několik dalších desetiletí. V roce 1938 napsal dopis Stalinovi, kde požadoval povolení k emigraci, ale nikdy nedostal odpověď. Zemřel roku 1940 na vrozené onemocnění ledvin a byl pohřben na Novoděvičím hřbitově.

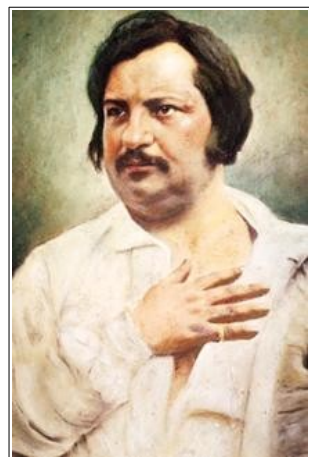
Mistr a Markétka

Mistr a Markétka je román napsaný v letech 1928 až 1940. Obsahuje dvě části, třicet dva kapitol a epilog. Příběh začíná na Patriarchových rybnících, kde redaktor a předseda Masolitu (Masové organizace literátů) Michail Berlioz s básníkem Ivanem Bezprizoným potkají záhadného cizince, profesora Wolanda, jenž se snaží vyvrátit jejich nevíru v Boha a ďábla vyprávěním o Pilátu Pontském a předpovězením Berliozovy smrti – uřízne mu hlavu ruská komsomolka, protože Anuška rozlila olej. To je samozřejmě směšné, nicméně až do té doby, co Berlioz o chvíli později po cestě k telefonní budce uklouzne po oleji, přímo pod tramvaj (řízenou komsomolkou), která mu usekne hlavu. Ivan se snaží chytit Wolanda, ke kterému se připojil kostkovaný dlouhán a černý kocour, nicméně tak neobratně, že skončí v blázinci, kde se seznámí s Místrem. Mistr mu vypráví svůj životní příběh o lásce ke vdané Markétce a svým kritikou odsouzeném románu o Pilátu Pontském. Mezitím ďábel (známý jako černý mág Woland) a jeho služebníci (kocour, Fagot, Azazelo) působí v Moskvě zděšení. S černým humorem pomocí „černé magie“ rozvrací životy spousty lidí, které tím trestají za jejich hamižnost, pokrytectví. Druhá část knihy začíná vylíčením Markétčina stesku po Mistrovi. Aby se s ním znovu potkala, je ochotna spojit se s temnými silami. Za to, že je ochotna obětovat se pro jiného, jí dá Woland šanci, ale musí se ujmout role hostitelky na ďábově plese mrtvých hříšníků. Svůj úkol, ač k smrti vyčerpána, splní a smí se setkat s Místrem, s nímž odchází do jeho bývalého bytu.

v naší knihovně: *Divadelní román, Mistr a Markétka*

Honoré de Balzac [onoré d balzak] (20. květen 1799 – 18. srpen 1850), byl francouzský spisovatel, představitel realismu a romantismu, novinář a kritik. Bývá považován za zakladatele kriticko-realistického románu. Balzacovým magnum opus je cyklus devadesáti sedmi románů a povídek pod souborným názvem *Lidská komedie*.

Honoré de Balzac se narodil v měšťanské rodině ve městě Tours ve francouzském departementu Indre-et-Loire. Jeho rodiči byli Bernard-François Balssa, jenž zbohatl za francouzské revoluce jako vojenský zásobovatel a Anne-Charlotte-Laure roz. Sallambier, tedy o 32 let mladší než otec. Někdy mezi lety 1771 a 1783 dostal otec úřední povolení ke změně rodinného jména na Balzac. Honoré měl dvě sestry. Z jeho rodokmenu také vyplývá, že do manželství jeho rodičů se narodil již roku 1798 jeden chlapec, Louis Daniel Balssa, který však po necelém měsíci života zemřel. Od 22. června 1807 až do roku 1813 pobýval Honoré v internátu klášterní školy ve Vendôme, kde byl vychováván mnichy řádu oratoriánů. Později vystudoval v Paříži práva. Krátce působil jako notář, ale pak

se proti vůli rodiny stal spisovatelem. Nejprve psal tzv. černé dobrodružné romány, a to pod různými pseudonymy, nejčastěji jako Horace de Saint-Aubin, které později zavrhl. Balzac vyznával politický legitimismus, byl monarchistou s celoživotními snahami proniknout do vyšší (aristokratické) společnosti. Hojně navštěvoval pařížské salóny, například Jamese von Rothschilda. V roce 1825 například započal poměr s ovdovělou vévodkyní d'Abrantès, která byla o 15 let starší než on. Z této snahy vyplývaly i jeho neustálé finanční potíže, které se snažil řešit svou hektickou literární tvorbou (psal i romány na pokračování). Několikrát se také pokusil o sebevraždu. Když na tom byl finančně dobře, nakoupil akcie, ale zkrachoval. Poté byl nucen psát velmi intenzivně, aby zaplatil své dluhy. Psal vlastně pro výdělek (což v jeho době nebylo obvyklé) a výhradně v noci. Roku 1832 se Balzac prostřednictvím korespondence seznámil s hraběnkou Ewelinou Haňskou roz. Rzewuskou, dcerou rusko-polského šlechtice, provdanou za bohatého statkáře sídlícího poblíž Berdyčeva na Ukrajině. V roce 1833 měl Balzac krátkou aféru s Marií du Fresnay, vdanou ženou tehdy ve věku 24 let. Z tohoto vztahu se 4. června 1834 narodilo jeho jediné dítě, dcera Marie-Caroline du Fresnay. Marie-Caroline se později provdala a rozvedla, přitom zůstala bezdětná. Zemřela následkem automobilové nehody ve věku 96 let v Paříži. Ve své závěti ji Honoré de Balzac učinil svou dědičkou. Po její smrti přešlo toto dědictví na její synovce. Poté, co Ewelina Haňská v roce 1841 ovdověla, podnikl Balzac cestu za ní do Petrohradu (1843). Po dalších měsících společného

pobytu v Paříži se vydal na Ukrajinu, několikrát navštívil Kyjev a pobýval také v Radyvylově. Teprve pár měsíců před svou smrtí, a to 14. března 1850, když byl spisovatel již těžce nemocný, se v Berdyčevě uskutečnil jeho sňatek s Ewelinou Haňskou. Balzacova nemoc se ještě zhoršila během dubnové cesty do Paříže. Tam Honoré de Balzac 18. srpna 1850 zemřel. Honoré de Balzac je pochován na pařížském hřbitově Père-Lachaise. Po jeho boku je pochována i hraběnka Haňská, jeho manželka, která zemřela mnohem později, v roce 1882. Ve svých dílech projevil Balzac smysl pro detail, měl velkou znalost prostředí i postav, které vytvořil. Snažil se popsat všechny typy lidí ve společnosti a jejich životní situace. Dokázal tak vystihnout morální vlastnosti lidí v tehdejší francouzské společnosti.

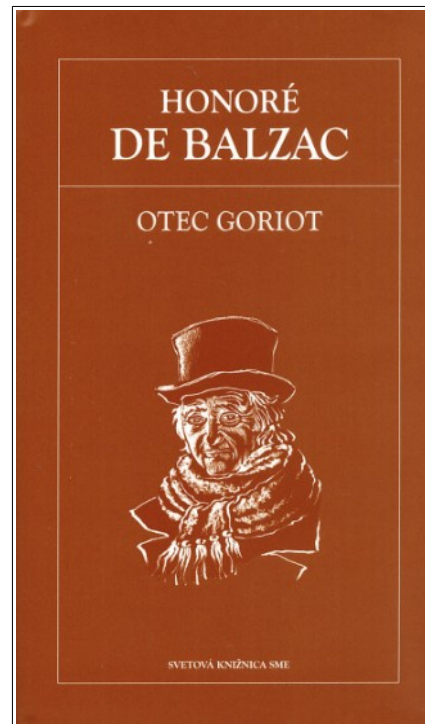
Otec Goriot

Otec Goriot je realistický román. Autor se v něm pozastavuje zejména nad rozmanitými lidskými osudy. Dílo představuje kritiku úpadku morálky, je to realistický obraz francouzské společnosti první poloviny 19. století, kde jsou peníze a majetek důležitější než láska a přátelství.

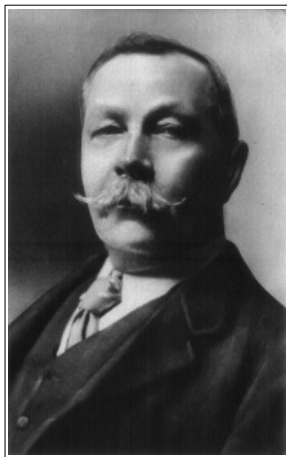
Děj se povětšinou odehrává v pařížském penzionátu vdovy Vauquerové, kde přebývá řada nájemníků, autor však nejvíce sleduje osudy dvou zdejších obyvatel – Evžena de Rastignaca, mladého studenta práv, a otce Goriota, bývalého významného obchodníka s nudlemi. Mimo nich v penzionátu přebývají i další osoby – slečna Vauquerová (hamižná stará vdova, která se stará pouze o výdělek), Vautrin (cynický uprchlý galejník, který dává Evženovi řadu rad do života), Poiret (starší málo inteligentní muž), slečna Michonneauová (stará panna, bez jejíhož přičinění by nebyl Vautrin dopaden, po jeho zradě je z penzionátu vykázána), medik Bianchon (obětavý student medicíny, nejlepší přítel Evžena), vdova Couturová a její schovanka Viktorína (Viktoríně zemřela matka a ujala se jí vdova, nejlepší přítelkyně její matky, obě jsou velmi zbožné, na konci díla se díky dědictví po synu Viktorínina otce stávají bohatými) a dva sloužící – Kryštof a Sylvie. V průběhu děje sledujeme dva životní příběhy. Evžen de Rastignac plný ideálů přijíždí

do Paříže studovat práva. Zprvu je sice pohoršen cynismem a zločinností ve společnosti, později se však svých ideálů vzdává a ctižádostivě míří za uznáním, bohatstvím a vlivným společenským postavením (například svou matku žádá o celoživotní úspory), k čemuž mu mnohokrát pomůže svými radami i Vautrin a jeho vzdálená příbuzná, komtesa de Beauséant. Dostává se mezi pařížskou smetánku – navštěvuje plesy, setkání šlechty a navazuje vlivné vztahy. Ze zjištěných důvodů se stává milencem hraběnky de Nucingen, jedné z Goriotových dcer. V závěru díla se stěhuje z penzionu a chová se jako mladý šlechtic. Otec Goriot představuje jeho opak, prožívá společenský pád a přestože byl prosperující podnikatel, umírá v naprosté bídě. Okolím je považován za hlupáka. Jeho jedinou životní vášní jsou jeho dvě dcery, kterým od mládí splnil každý rozmar (kupoval jim šperky, od mlada jezdily v kočáře), Anastázie a Delfína. Goriot je obě provdal s obrovským věnem za vlivného hraběte de Restauda a neméně vlivného bankéře de Nucingena. Zeťové však nemají Goriota v oblibě, a tak jej brzy z obou rodin vyštvou. Starý pán se tak se svými dcerami musí stýkat pouze osamotě, ale nikdy jim neodmítne poskytnout další a další finanční podporu, a to ani v době, kdy se jeho dcery dostávají do velkých finančních potíží. A tak se musí vystěhovat ze svého pěkného bytu do malé, zatuchlé podkrovní světničky v penzionátu Vauquerové. Goriot se snaží pomoci jak může, prodává poslední zbytky svého majetku, stále více se utápí v citových problémech, ke štěstí mu stačí vidět jednu z jeho dcer nebo se jí dotknout. Toto citové přepětí však starý pán není schopen vydržet a stává se jeho obětí. Na smrtelné posteli o něj pečují Rastignac a Bianchon, kteří o jeho život zoufale bojují do úplného konce. Goriot touží naposledy vidět své dcery, ale ani přes Rastignacovo naléhání je jejich manželé nechtějí pustit. Anastázie nakonec uteče, ale už přichází pozdě, Delfína po hádce se svým mužem omdlévá. V posledních minutách svého života prožívá muka, proklíná dcery, kterým dal vše a ony ho v jeho poslední hodině ani nenavštíví. Umírá sám. Ani na pohřeb nezískává Rastignac peníze od jeho zeťů, kteří spravují majetky svých manželek, a tak s Bianchonem zaplatí Goriotovi levný obřad. Na poslední cestu starého pána nevyprovodí ani jedna z jeho dcer.

v naší knihovně: *Evženie Grandetová, Otec Goriot, Lesk a bída kurtizán, Sestřenice Běta, Bratranec Pons, Succubus, aneb, Běs sviňavý ženský, Venkované, Třicetiletá, Ztracené iluze*

Sir Arthur Conan Doyle (22. květen 1859 – 7. červenec 1930) byl britský spisovatel proslulý především příběhy o Sherlocku Holmesovi, jež zásadně ovlivnily podobu detektivního žánru. Původním povoláním byl lékař. Tvorba tohoto velmi plodného autora zahrnuje kromě detektivek také historické a fantastické povídky a romány, dramata, poezii i literaturu faktu. Působil rovněž jako válečný zpravodaj. Byl aktivní v politice – kandidoval do parlamentu, zasazoval se o dodržování práva v případech protiprávně odsouzených, vystoupil proti nelidským podmínkám v belgickém Kongu a organizoval mezinárodní podporu pro jejich zlepšení, veřejně hájil zájmy Velké Británie ve válečných konfliktech nebo prosazoval projekt vybudování tunelu pod Lamanšským průlivem. Věnoval se sportu, byl jedním z prvních automobilistů ve Velké Británii a propagoval začínající lyžování. V závěru života se zaměřil na šíření spiritismu.

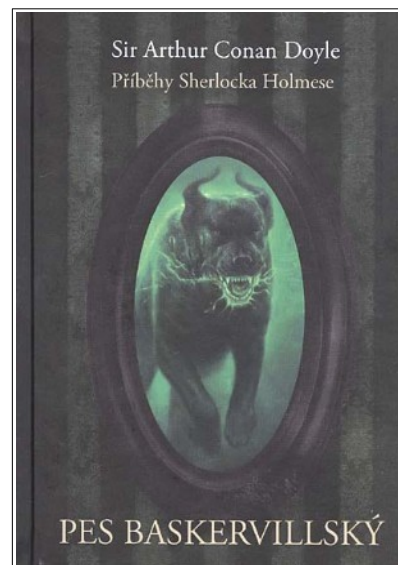
Arthur Conan Doyle se narodil ve skotském Edinburghu v katolické rodině. Rodiče, Angličan Charles Altamont Doyle a Irka Mary Foleyová, byli oddáni v roce 1855. Měli celkem deset dětí, z nichž se sedm dožilo dospělosti. Otec Charles, státní úředník, měl malířské nadání, které zdědil po svém otci Johnovi. Také tři starší bratři Charlese měli umělecké sklony. Příjmení Conan, které začal Arthur Doyle užívat později, pochází od prastrýce Michaela Conana, bratra babičky z otcovy strany, který byl Arthurovým kmotrem. Rodiče poslali devítiletého Arthura v roce 1868 do jezuitské internátní školy Stonyhurst v Anglii. Po jejím ukončení v roce 1875 odjel na rok na jezuitskou kolej do Feldkirchu v Rakousku. V roce 1876 začal studovat medicínu na Edinburské univerzitě. Během studií začal psát. Doyle se věnoval od dětství také sportu: boxoval, hrál kriket, fotbal, ragby a plaval. Box, který považoval za mužný sport, se později objevil v jeho díle. V roce 1880 studium přerušil a přijal na sedm měsíců místo lékaře na lodi SS Hope plovoucí kolem pobřeží Grónska na lov tuleňů a velryb. Během této plavby si vedl deník, který také ilustroval a který vyšel jako faksimile v roce 2012. Po dokončení studia v roce 1881 pracoval jako loďní lékař na lodi plující do západní Afriky. Přestože A. Conan Doyle pocházel ze silně věřící katolické rodiny a studoval v jezuitských školách, svou víru brzy ztratil. Odmítl dokonce nabídku pomoci rodiny ze strany otce při založení lékařské praxe z obavy, aby nebyla svázána s církví. Tvrdil o sobě, že je agnostik. Roku 1881 se začal zajímat o spiritismus. V roce 1882 otevřel A. Conan Doyle se spolužákem z univerzity společnou lékařskou praxi v Plymouthu, avšak po krátké době se rozešli. A. Conan Doyle se přestěhoval do Portsmouthu, kde provozoval svou vlastní ordinaci, zpočátku ne příliš úspěšnou. V 1885 složil doktorát a oženil se s Louisou Hawkinsovou. Narodila se jim dcera Mary Louise a syn Alleyne Kingsley. A. Conan Doyle se vedle lékařské praxe věnoval psaní. V roce 1886 napsal Studii v šarlatové, první příběh detektiva Sherlocka Holmesa. V roce 1902 byl A. Conan Doyle povýšen do šlechtického stavu za zásluhy pro Velkou Británii v búrské válce. V letech 1900 a 1906 kandidoval ve volbách do parlamentu, avšak zvolen nebyl. A. Conan Doyle se opět vrátil k Sherlocku Holmesovi. Roku 1901 začal časopis Strand Magazine uveřejňovat na pokračování nový román Pes baskervillský, který vyšel následujícího roku také knižně. V roce 1906 zemřela manželka Luisa na tuberkulózu. Po její smrti se A. Conan Doyle angažoval v případě George Edaljiho, odsouzeného na základě nepřípustných důkazů. A. Conan Doyle provedl vlastní šetření, na jehož základě psal články pro Daily Telegraph, kde žádal přezkoumání případu. Byla vytvořena vyšetřovací komise, která dospěla k závěru, že George Edalji byl obviněn neprávem. Svým veřejným vystoupením přispěl A. Conan Doyle ke zřízení v Anglii dosud chybějícího odvolacího soudu. A. Conan Doyle se znovu oženil v roce 1907 s Jean Leckie. Po svatbě se manželé přestěhovali do domu pojmenovaného Windlesham na okraji města Crowborough v hrabství Sussex. Roku 1909 se jim narodil syn Denis Percy Stewart, následující rok syn Adrian Malcolm a v roce 1912 dcera Jean Lena Annete. V roce 1909 A. Conan Doyle publikoval The Crime of the Congo, kde podpořil aktivity pro zlepšení situace v Kongu. K aktivitám A. Conana Doylea patřil stále také sport. Hrál kriket a golf a podílel se na klubové sportovní činnosti. Byl jedním z prvních majitelů a řidičů automobilu ve Velké Británii. V roce 1911 řídil vůz v automobilovém závodě v Německu a Velké Británii mezi britským a německým týmem. A. Conan Doyle se roku 1912 zabýval případem Oscara Slatera, neprávem odsouzeného za vraždu. Shromáždil důkazy svědčící ve prospěch odsouzeného, které publikoval v The Case of Oscar Slater. Případ však byl znovu otevřen až v roce 1927, kdy byl Oscar Slater z vězení propuštěn. V roce 1912 byl vydán román Ztracený svět, považovaný dnes za klasiku sci-fi. Roku 1918 zemřel jeho nejstarší syn Alleyne Kingsley na španělskou chřipku během rekonvalescence po vážném zranění, které utrpěl ve válce v létě 1916. Krátce po sobě zemřelo několik dalších příbuzných A. Conana Doylea: jeho bratr Innes, dva švagři a dva synovci. Po smrti syna a dalších blízkých se A. Conan Doyle stal

propagátorem spiritismu, o kterém napsal celou řadu článků a publikací. Jeho spiritistické aktivity byly hlavním důvodem cest, které podnikl s rodinou během dvacátých let do Ameriky, Austrálie a Afriky. Spiritismus ovlivňoval také jeho literární tvorbu, např. román Země mlhy, další pokračování profesora Challengera vydané v roce 1926. Roku 1927 byla ve Velké Británii a Spojených státech vydána pátá knižní sbírka povídek Archiv Sherlocka Holmese. Na podzim roku 1929 podnikl A. Conan Doyle poslední cestu po Evropě do Nizozemska a Skandinávie. Zemřel na selhání srdce ve svém domě Windlesham v Crowborough v roce 1930.

Pes baskervillský

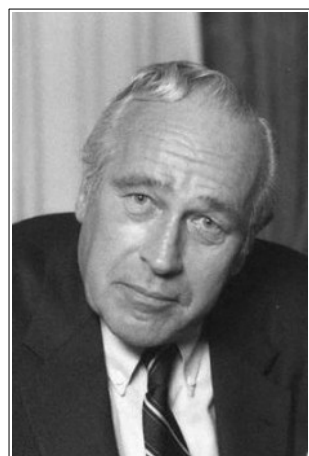
Pes baskervillský je román z cyklu románů a povídek o slavném detektivovi Sherlocku Holmesovi.

Příběh se otevírá, když Holmese a jeho přítele Dr. Watsona navštíví v jejich bytě v Londýně Dr. James Mortimer, který přináší příběh záhadné smrti svého pacienta sira Charlese Baskervilla. Mortimer žije v Dartmooru, což je známá oblast blat a vřesovišť v Devonu v jihozápadní Anglii. Sir Charles Baskerville se obával rodinné kletby, která prý od časů anglické občanské války stíhá členy rodu Baskervillů. Hugo Baskerville unesl v té době dceru místního farmáře a uvěznil ji ve svém zámku, odkud mu ale utekla. Společně se svými kumpány ji stíhal přes blata, ale byl zabit obrovským černým psem, který od té doby rod Baskervillů pronásleduje. Sir Charles je nalezen mrtev za podivných okolností a Mortimer, kterému se vše toto nezdá, se vypraví za Holmesem, aby případ objasnil. Navíc je oznámeno, že po siru Charlesovi převezme panství jeho vzdálený synovec z Ameriky, Henry Baskerville. Po jeho příjezdu se Watson společně s ním a Dr. Mortimerem vypraví do Devonu, aby se mohl Henry ujmout svého majetku. Postupně se zde objevují boční linie příběhu, kdy vyjde najevo, že uprchlý vrah Selden je bratrem služebné v zámku a jiná další tajemství. Holmes, o kterém si všichni myslí, že je v Londýně, je však v Devonu a řeší případ tam. Postupně vyjde najevo, že skutečným vrahem sira Charlese byl opravdu pes, žádná kletba, ale pes z masa a kostí, kterého poslal Stapleton, který se chtěl zmocnit majetku rodu Baskervillů, a proto chtěl odstranit jak Charlese, tak Henryho. Nakonec Holmes případ vyřeší, Stapletonův plán na zabití sira Henryho je překažen a sám Stapleton hyne v Grimpenských bažinách.

v naší knihovně: *Muž s dýmkou a houslemi, Pes baskervillský, Tajuplné příběhy, Upířské příběhy, Z případů Sherlocka Holmese, Ztracený svět*

Robert Ludlum (25. květen 1927 – 12. březen 2001) byl americký spisovatel špionážních románů. Publikoval také pod pseudonymy Jonathan Ryder a Michael Shepherd.

Absolvoval Wesleyan University v Middletownu, téměř dvacet let pracoval v zábavním průmyslu jako herec, producent a také jako „hlas“ v mnoha televizních reklamách. Koncem šedesátých let se přeorientoval na literaturu. Už jeho prvotina Dědictví Scarlattů byla velmi úspěšná a totéž lze říci i o jeho dalších románech. Se svou ženou Mary žil na Floridě. Robert Ludlum napsal 39 románů, které byly přeloženy do 32 jazyků a vydány ve 40 zemích. Bylo vytisknuto více než 290 milionů kopií jeho knih. Některé z jeho novel byly zfilmovány. Zápletky v jeho dílech bývají komplikované, napětí vystupňované až do závěrečného překvapivého rozuzlení. Jeho hrdiny jsou obyčejní Američani, kteří jsou proti své vůli vtaženi do vysoké hry rozvědek, tajných organizací a zločineckých skupin. Jediné, na co se mohou spolehnout, je jejich vlastní odvaha, statečnost a smysl pro pravdu a spravedlnost. Jeho dílo bylo inspirováno konspirativními teoriemi z historie a současnosti. Kniha Mataresův kruh čerpala z neověřených informací o tzv. Trilaterální komisi a byla vydána pouze několik let po objevení této organizace. Psal dokonce tak realisticky, že na něj svého času CIA nasadila agenta.

v naší knihovně: *Bourneova moc, Bourneova pomsta, Bourneova zrada, Bourneovo ultimátum, Bourneův imperativ, Bourneův odkaz, Bourneův princip, Bourneův záměr, Dědictví Scarrlettiů, Hádův faktor, Křik Halidonu, Mozaika Parsifal, Operace Tortugas, Pandořina skříňka, Poslední úder Omegy, Prometheova lest, Strážci apokalypsy*

Vítězslav Nezval (26. květen 1900 – 6. duben 1958) byl český básník, spisovatel a překladatel, spoluzakladatel poetismu, vůdčí osobnost českého surrealismu, národní umělec (1953), člen Komunistické strany Československa, vyznamenaný zlatou medailí Světové rady míru.

Narodil se v rodině venkovského učitele v Biskoupkách na Moravě, od roku 1903 bydlel v Šemíkovcích, kde navštěvoval jednotřídní školu a na které ve svém díle často vzpomínal (*Z mého života*, 1959). Od roku 1911 studoval gymnázium v Třebíči, které dokončil roku 1919. Za první světové války byl odveden, ale po dvou měsících byl z armády propuštěn. Jeden semestr studoval právnickou fakultu v Brně, pak přestoupil na filosofickou fakultu v Praze (studia nedokončil). Brno si však oblíbil a toto město ho velmi ovlivnilo. Roku 1922 vstoupil do Devětsilu, v jeho rámci se podílel na založení poetismu, nového básnického směru. Postupně se stal politickým iniciátorem českého avantgardního hnutí. Roku 1924 vstoupil do KSČ. Pracoval v redakci Masarykova slovníku naučného (tajemník), poté se věnoval pouze spisovatelství. Nějakou dobu působil jako dramaturg Osvobozeného divadla, kde se sblížil s Voskovcem a Werichem. Publikoval v *Rudém právu*, *Tvorbě*, *Odeonu*, *Nové scéně*, *Lidových novinách* atd. Po kapsách nosil bloky a zápisníky, psával rád na nejrůznější barevné papírky. Jeho písmo bylo takřka nečitelné. Nestačilo zřejmě jeho myšlenkám, byl stejně impulsivní jako jeho písmo. Velmi ho ovlivnily jeho cesty – zejména do Sovětského svazu, ale i Francie, Itálie a Řecka. Po druhé světové válce byl velmi aktivní v KSČ, získal řadu oficiálních poct a funkcí. Jeho tvorba této doby je poznamenána stylem budovatelské poezie, podle Nezvalových příznivců obsahuje snahu najít sama sebe v socialistickém realismu. Již v roce 1923 mu Jan Bartoš sestavil horoskop. Nezval studoval knihy o astrologii, předpověděl i vlastní smrt, tvrdil, že zemře o Velikonocích. Zájem o astrologii mu vydržel po celý život, v jeho pozůstalosti se nachází 70 stran učebnice astrologie, kterou nedokončil. Díky své imaginaci měl předpoklady k interpretaci astronomických dat. Báseň *Veliký orloj* je popis Nezvalovy nativity, čili horoskopu zrození. Nezval vyprávěl, že když napsal *Manon*, vymyslel si i datum jejího narození. „A v jejím horoskopu pak bylo všechno, i ta deportace!“ Nezval měl charisma, které lámalo ženská srdce, mnoho žen podlelo Nezvalovu kouzlu osobnosti. V roce 1948 se oženil s celoživotní partnerkou (znali se od roku 1926) Františkou „Fáfinkou“ Řepovou, se kterou žil až do své smrti. Od roku 1937 měl milostný poměr s herečkou Lilly Hodáčovou, která peripetie vztahu popisuje ve svých memoárech. Roku 1952 Nezval poznal Olgu Jungovou, z jejichž milostného vztahu se v roce 1954 narodil syn Robert. Koncem roku 1950 onemocněl spálou a těsně po jejím vyléčení jej postihl infarkt zadní srdeční stěny. Po rekonvalescenci se opět věnoval literatuře. V březnu 1958 podnikl cestu do Itálie. Dne 6. dubna 1958 zemřel v Praze na akutní zápal plic a následné selhání srdce. Smuteční obřad v Rudolfinu a státní pohřeb se konal ve čtvrtek 10. dubna. Pohřben je v Praze na Vyšehradském hřbitově. Písemnou pozůstalost Vítězslava Nezvala získal Literární archiv Památníku národního písemnictví.

v naší knihovně: 52 hořkých balad věčného studenta Roberta Davida, Anička Skřítek a Slaměný Hubert, Dílo, Chrpy a města, Křídla, Manon Lescaut, Valérie a týden divů, Veliký orloj, Z domoviny, Zázračné proměny, Zpívám zpěv míru

Regionální výročí – květen

Karel Hruška – odborný publicista

29.12.1929 (Horní Cerekev) – 07.05.2012

místa působení: Tachov, Horšovský Týn

Lesník, ekonom a kontrolor u Západočeských státních lesů. Vlastivědné bádání zaměřeno na dějiny okupace Chodska nacisty.

Adolf Velhartický – básník

09.05.1882 (Horšovský Týn) – 13.04.1932 (Tábor)

místa působení: Horšovský Týn

Působil jako básník, prozaik a překladatel. Autor řady úspěšných historických dramát.

Jiří Krumlovský – autor latinských veršů
(Domažlice) – 10.05.1622 (Praha)

místa působení: Praha, Pardubice, Nymburk, Horšovský Týn
Správce škol v Praze a Pardubicích a rektor školy v Horšovském Týně.

Josef Kočandrle – předseda pobočky Jednoty pošumavské
17.05.1882 (Lobzy) – 16.11.1955 (Horšovský Týn)

místa působení: Volary, Kubova Huť, Horšovský Týn
Spoluzakladatel a předseda místní pobočky Jednoty pošumavské. Během 2. světové války vyslýchán gestapem a vězněn.

Hančí Baarová – spisovatelka
16.06.1910 (Klenčí pod Čerchovem) – 18.05.1947 (Praha)

místa působení: Praha
Prozaička třicátých a čtyřicátých let 20. století, autorka několika románů.

Wilhelm Kurt – ředitel živnostenské školy
26.05.1862 (Adamov) – 17.04.1950 (Waldmünchen)

místa působení: Staňkov, Horšovský Týn, Pivoň, Poběžovice, Karlovy Vary
Učitel, mineralog a geolog, poběžovické škole věnoval rozsáhlou geologicko-mineralogickou sbírku.

Pavel Faschingbauer – přednosta okresního úřadu
27.05.1937 (Dobřany) – 29. 03. 2021

místa působení: Horšovský Týn, Hostouň, Blížejev, Domažlice
Učitel, dělník a přednosta okresního úřadu. Reprezentant ČSSR v lehké atletice, působil také jako atletický trenér basketbalové reprezentace.

Willibald Nusshardt – císařský rada
07.07.1784 (Horšovský Týn) – 30.05.1847 (Praha)

místa působení: Praha
Chirurg a porodník, roku 1843 jmenován generálním ředitelem veškerých pražských nemocničních ústavů.

Historie domů v Horšovském Týně

náměstí Republiky 61 – kulturní památka rejst. č. ÚSKP 46173/4-2358 – městský dům

Jednopatrový řadový dům se sklepy. Dům z velké části postaven v baroku a upraven klasicistně a novodobě. Hladké průčelí obohacuje složitě tvarovaný štít s pilastry. Ve sklepech a v přízemí valené a plackové klenby. Z předbarokní doby zachovány blíže neurčené části obvodového zdiva. Z velké části objekt nově vystavěn po požáru města v roce 1708. Upravován byl ve 2. polovině 18. století a v 1. polovině 19. století. Dílčí dispoziční změny realizovány v roce 1914.

Řadový dům situovaný ve východní polovině náměstí. 2 nadzemní podlaží a sklepy; před východní částí jižní fasády v patře balkon (nebo pavlač). Hřeben sedlové střechy kolmý k ulici; v jižní části hřeben snižený šikmým ústupkem; eternitové šablony; světlíky; komín cihelný se zbytky omítky. Korunní římsa zděná s jednodušším maltovým profilem; shora oplechovaná. Omítky štukové. Do sklepa ústí 2 ležatě obdélné větrací otvory s omítnutým ostěním.

kolem roku 1905

15. 6. 2021

Městská knihovna
náměstí Republiky 102
346 01 Horšovský Týn
telefon: 379 422 572
mobil: 731 614 064
e-mail: knihovna@htyn.cz
knihovnaht@seznam.cz
<https://knihovnahorsovskytn.webk.cz>

půjčovní doba:

Po	9:00 – 12:00	13:00 – 18:00
Út	zavřeno	
St	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Čt	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Pá	9:00 – 12:00	13:00 – 15:00